

Notisi ya Ulinzi wa Utaratibu

Ilisasishwa mwisho: 10/16/18

Kumbuka: Hati hii ilisasishwa ili kutii viwango vya ufikiaji vya Idara ya Elimu ya Michigan. Hakuna mabadiliko mengine ya maudhui yaliyofanywa.

Bodi ya Elimu ya Jimbo

Cassandra E. Ulbrich, Rais Mwenza
Richard Zeile Rais Mwenza
Michelle Fecteau, Katibu
Tom McMillin, Mweka Hazina
Nikki Snyder, Mjumbe wa NASBE
Pamela Pugh
Lupe Ramos-Montigny
Eileen Lappin Weiser

Viongozi wa Zamani

Rick Snyder, Gavana
Sheila A. Alles, Msimamizi wa Muda wa Jimbo

Idara ya Elimu ya Michigan (MDE)

Office of Special Education
608 West Allegan Street
P.O. Box 30008
Lansing, MI 48909
517-241-7075

[Tovuti ya MDE](http://www.michigan.gov/mde) (www.michigan.gov/mde)

Sheria ya Elimu ya Watu Wenye Ulemavu (IDEA), sheria ya Serikali kuhusu elimu ya wanafunzi wenye ulemavu, inazitaka shule kuwapa wazazi wa mtoto mwenye ulemavu notisi iliyo na maelezo kamili ya ulinzi wa utaratibu unaopatikana chini ya kanuni za Idara ya Elimu ya Marekani na IDEA. Nakala ya notisi hii lazima ipewe wazazi mara moja tu kwa mwaka wa masomo, isipokuwa kwamba lazima nakala ipewe wazazi: (1) baada ya rufaa ya awali au ombi la mzazi kwa ajili ya tathmini; (2) baada ya kupokea malalamiko ya kwanza ya Jimbo chini ya 34 CFR §§300.151 hadi 300.153 na baada ya kupokea malalamiko ya mchakato wa haki chini ya §300.507 katika mwaka wa masomo; (3) wakati uamuzi unafanywa wa kuchukua hatua ya kinidhamu ambayo inajumuisha mabadiliko ya mpango; na (4) kwa ombi la mzazi. [34 CFR §300.504(a)]

Notisi hii ya ulinzi wa utaratibu lazima ijumuishe maelezo kamili ya ulinzi wote wa utaratibu unaopatikana chini ya §300.148 (upangaji wa shule ya kibinafsi kwa gharama ya umma), §§300.151 hadi 300.153 (Taratibu za malalamiko za serikali), §300.300 (ridhaa), §§300.502 hadi 300.503, §§300.505 hadi 300.518, na §§300.530 hadi 300.536 (ulinzi za utaratibu katika Sehemu Ndogo E ya Kanuni za Sehemu B), na §§300.610 hadi 300.625 (usiri wa masharti ya habari katika Sehemu ndogo ya F).

Vifupisho vifuatavyo vinatumika katika hati hii yote:

ALJ	Hakimu Msimamizi wa Sheria
BIP	Mpango wa Kuingilia Tabia
FAPE	Elimu Inayofaa kwa Umma Bila Malipo
FERPA	Sheria ya Faragha na Haki za Kielimu za Familia
FBA	Tathmini ya Tabia ya Utendaji
IDEA	Sheria ya Elimu ya Watu Wenye Ulemavu
IEE	Tathmini Huru ya Kielimu
IEP	Mpango wa Elimu Binafsi
MDE	Idara ya Elimu ya Michigan
OSE	Ofisi ya Elimu Maalum
SOAHR	Ofisi ya Jimbo ya Usikilizaji wa Kiutawala na Sheria

Jedwali la Yaliyomo

Notisi ya Ulinzi wa Utaratibu	11
Habari za jumla.....	11
Ilani Iliyoandikwa Mapema	11
34 CFR §300.503	11
Notisi.....	11
Yaliyomo kwenye notisi	11
Matumizi ya mpango wa elimu binafsi kama notisi	12
Notisi kwa lugha inayoeleweka.....	12
Lugha ya Asili.....	12
34 CFR §300.29	12
Barua Pepe	12
34 CFR §300.505	12
Idhini ya Wazazi - Ufafanuzi	13
34 CFR §300.9.....	13
Idhini	13
Idhini ya Mzazi	13
34 CFR §300.300	13
Idhini ya tathmini ya kwanza.....	13
Sheria maalum za tathmini ya kwanza ya wanaolindwa na Serikali	14
Idhini ya wazazi ya huduma	14
Ubatilishaji wa idhini ya wazazi.....	15
Kibali cha wazazi cha tathmini mpya.....	15
Hati ya jitihada zinazofaa za kupata idhini ya mzazi	16
Mahitaji mengine ya idhini	16
Tathmini Huru za Kielimu	17
34 CFR §300.502	17

Kwa ujumla	17
Ufafanuzi	17
Haki ya mzazi ya kutathminiwa kwa gharama ya umma.....	17
Tathmini zilizoanzishwa na mzazi	18
Maombi ya tathmini na hakimu wa sheria za utawala	18
Kigezo cha wilaya ya shule.....	18
Usiri wa Habari.....	18
Ufafanuzi.....	18
34 CFR §300.611	18
Taarifa Zinazoweza Kumtambua Mtu	19
34 CFR §300.32	19
Notisi kwa Wazazi	19
34 CFR §300.612	19
Haki za Ufikiaji	20
34 CFR §300.613	20
Rekodi ya Ufikiaji.....	20
34 CFR §300.614	20
Rekodi za Zaidi ya Mtoto Mmoja.....	20
34 CFR §300.615	20
Orodha ya Aina na Maeneo ya Habari.....	21
34 CFR §300.616	21
Ada	21
34 CFR §300.617	21
Marekebisho ya Rekodi kwa Ombi la Mzazi.....	21
34 CFR §300.618	21
Fursa ya Kusikilizwa	21
34 CFR §300.619	21
Taratibu wa Usikilizwaji.....	21

34 CFR §300.621	21
Matokeo ya Usikilizwaji	22
34 CFR §300.620	22
Idhini ya Kufichua Taarifa Zinazoweza Kumtambua Mtu	22
34 CFR §300.622	22
Ulinzi	23
34 CFR §300.623	23
Uharibifu wa Taarifa	23
34 CFR §300.624	23
Haki za Wanafunzi	23
34 CFR §300.625	23
Upatanisho	24
Upatanisho	24
34 CFR §300.506	24
Kwa ujumla	24
Mahitaji	24
Uadilifu wa mpatani	25
Taratibu za Malalamiko ya Jimbo.....	26
Utofauti kati ya Malalamiko ya Usikilizwaji wa Mchakato wa Haki na Taratibu za Malalamiko ya Jimbo	26
Kupitishwa kwa Taratibu za Malalamiko za Serikali	26
34 CFR §300.151	26
Kwa ujumla	26
Marekebisho ya kunyimwa huduma muhimu	26
Kiwango cha Chini cha Taratibu za Malalamiko ya Jimbo.....	27
34 CFR §300.152	27
Kikomo cha muda; kiwango cha chini cha taratibu	27
Muda kuongezwa; uamuzi wa mwisho; utekelezaji	27

Malalamiko ya jimbo na usikilizwaji wa mchakato wa haki	27
Kuwasilisha Malalamiko ya Jimbo.....	28
34 CFR §300.153	28
Taratibu za Malalamiko za Mchakato wa Haki	30
Kuwasilisha Malalamiko ya Mchakato wa Haki.....	30
34 CFR §300.507	30
Kwa ujumla	30
Habari kwa wazazi	30
Malalamiko ya Mchakato wa Haki.....	30
34 CFR §300.508	30
Kwa ujumla	30
Yaliyomo kwenye malalamiko	30
Ilani inayohitajika kabla ya kusikilizwa kwa malalamiko ya mchakato wa haki	31
Utoshelevu wa malalamiko.....	31
Marekebisho ya malalamiko	31
Majibu ya wilaya ya shule kwa malalamiko ya mchakato wa haki.....	32
Majibu mengine ya mhusika kwa malalamiko ya mchakato wa haki	32
Fomu Kielelezo	32
34 CFR §300.509	32
Nafasi ya Mtoto Wakati Malalamiko na Usikilizwaji wa Mchakato wa Haki	
Yakisubiri	33
34 CFR §300.518	33
Mchakato wa Utatuzi	33
34 CFR §300.510	33
Mkutano wa utatuzi	33
Kipindi cha utatuzi	34
Marekebisho ya siku 30 za kalenda za kipindi cha utatuzi.....	35

Makubaliano yaliyoandikwa ya maafikiano	35
Kipindi cha kupitia makubaliano	35
Usikilizwaji wa Malalamiko ya Mchakato wa Haki.....	36
Usikilizwaji wa Mchakato wa Haki usio na Upendeleo	36
34 CFR §300.511	36
Kwa ujumla	36
Hakimu wa sheria asiyekuwa na upendeleo.....	36
Suala la kusikilizwa kwa mchakato wa haki.....	36
Muda wa kuomba kusikilizwa	36
Vighari vya muda	37
Haki za Kusikilizwa	37
34 CFR §300.512	37
Kwa ujumla	37
Ufichuaji zaidi wa taarifa.....	37
Haki za wazazi wakati wa usikilizwaji	37
Maamuzi ya Usikilizwaji.....	38
34 CFR §300.513	38
Uamuzi wa hakimu wa sheria	38
Kifungu cha uundaji	38
Ombi la kando la usikilizwaji wa mchakato wa haki	38
Matokeo na uamuzi kwa jopo la ushauri na umma kwa ujumla.....	38
Kukata rufaa.....	39
Kukamilika kwa uamuzi; Kukata rufaa; Uhakiki usio na upendeleo	39
34 CFR §300.514	39
Kukamilika kwa uamuzi wa usikilizwaji	39
Muda na Urahisi wa Kusikilizwa	39
34 CFR §300.515	39

Hatua za Kiraia, Ikijumisha Kipindi cha Wakati wa Kuwasilisha Hatua Hizo...	39
34 CFR §300.516	39
Kwa ujumla	39
Kizuizi cha muda	40
Taratibu zaidi	40
Mamlaka ya mahakama za wilaya	40
Sheria ya uundaji	40
Ada ya Wakili	40
34 CFR §300.517	40
Kwa ujumla	40
Utoaji wa ada.....	41
Taratibu Wakati wa Kuwaadhibu Watoto Wenye Ulemavu	43
Mamlaka ya Wafanyakazi wa Shule.....	43
34 CFR §300.530	43
Uamuzi wa kesi kwa kesi	43
Kwa ujumla	43
Mamlaka ya ziada	43
Huduma.....	44
Uamuzi wa udhihirisho	44
Uamuzi kwamba tabia hiyo ilikuwa dhihirisho la ulemavu wa mtoto	45
Hali maalum	45
Ufafanuzi	46
Taarifa	46
Mabadiliko ya Nafasi Kwa Sababu ya Kuondolewa ili Nidhamu	46
34 CFR §300.536	46
Uamuzi wa Mpangilio	47
34 CFR § 300.531	47

Kukata rufaa	47
34 CFR § 300.532	47
Kwa ujumla	47
Mamlaka ya hakimu wa sheria	47
Upangaji Wakati wa Rufaa.....	48
34 CFR §300.533	48
Ulinzi kwa Watoto ambao Bado Hawajastahiki Elimu Maalum na Huduma Husiani.....	48
34 CFR §300.534	48
Kwa ujumla	48
Msingi wa maarifa kwa maswala ya kinidhamu	49
Kighairi.....	49
Masharti yanayotumika ikiwa hakuna msingi wa ufahamu	49
Rufaa na Hatua za Watekelezaji wa Sheria na Mamlaka za Mahakama	50
34 CFR §300.535	50
Uwasilishaji wa rekodi	50
Mahitaji ya Upangaji wa Pamoja na Wazazi wa Watoto katika Shule za Kibinafsi kwa Gharama za Umma.....	51
Kwa ujumla.....	51
34 CFR §300.148	51
Fidia kwa ajili ya kuwekwa katika shule ya kibinafsi	51
Kikomo cha fidia.....	51
Uhamisho wa Haki za Wazazi Katika Umri wa Wengi.....	52
34 CFR §300.520	52
Kiambatisho A - Ufafanuzi wa Serikali	53
Majeraha Mabaya ya Kimwili.....	53
18 USC 1365(h)	53
Silaha.....	53

Notisi ya Ulinzi wa Utaratibu

Habari za jumla

Ilani Iliyoandikwa Mapema

34 CFR §300.503

Notisi

Wilaya ya shule yako (neni "wilaya ya shule," kama lilivyotumiwa katika Notisi hii, linajumuisha chuo cha shule ya umma) lazima ikupe notisi iliyoandikwa (ikupe taarifa fulani iliyoandikwa), wakati wowote:

1. Inapendekeza kuanzisha au kubadilisha kitambulisho, tathmini, au nafasi ya elimu ya mtoto wako, au utoaji wa elimu ya bure inayofaa umma (FAPE) kwa mtoto wako; au
2. Inakataa kuanzisha au kubadilisha kitambulisho, tathmini, au nafasi ya elimu ya mtoto wako, au utoaji wa FAPE kwa mtoto wako.

Yaliyomo kwenye notisi

Notisi hiyo iliyoandikwa lazima:

1. Ifafanue hatua ambayo wilaya ya shule yako inapendekeza au inayokataa kuchukua;
2. Ieleze ni kwanini wilaya ya shule yako inapendekeza au inakataa kuchukua hatua hiyo;
3. Ifafanue kila utaratibu wa tathmini, uchunguzi, rekodi, au ripoti ambayo wilaya ya shule yako ilitumia katika kuamua kupendekeza au kukataa hatua hiyo;
4. Ijumuishe taarifa ya kwamba una ulinzi chini ya masharti ya ulinzi wa taratibu katika Sehemu B ya IDEA;
5. Ikuambie vile unavyoweza kupata ufafanuzi wa ulinzi wa utaratibu kama hatua ambayo wilaya ya shule yako inapendekeza au inakataa si rufaa ya awali ya tathmini;
6. Ijumuishe nyenzo unazoweza kurejelea ili kukusaidia kuelewa Sehemu B ya IDEA;
7. Ieleze chaguo nyingine zozote ambazo Timu ya mpango wa elimu ya mtu binafsi ya mtoto wako (IEP) ilizingatia na sababu kwa nini chaguo hizo zilikataliwa; na

8. Itoe ufafanuzi wa sababu nyingine za kwanini wilaya ya shule yako ilipendekeza au ilikataa hatua hiyo.

Matumizi ya mpango wa elimu binafsi kama notisi

Shirika la umma linaweza kutumia IEP kama sehemu ya ilani iliyoandikwa mapema mradi tu hati inazopokea zinakidhi mahitaji yote katika §300.503.

Notisi kwa lugha inayoeleweka

Notisi hiyo lazima iwe:

1. Imeandikwa kwa lugha inayoeleweka na umma kwa ujumla; na
2. Imetolewa kwa lugha yako ya asili au njia nyingine ya mawasiliano unayotumia, isipokuwa ni wazi kuwa haiwezekani kufanyika hivyo.

Ikiwa lugha yako ya asili au njia nyingine ya mawasiliano si lugha iliyoandikwa, wilaya ya shule yako ni lazima ihakikishe kwamba:

1. Notisi hiyo imetafsiriwa kwa ajili yako kwa maneno kwa njia nyingine katika lugha yako ya asili au njia nyingine ya mawasiliano;
2. Unaelewa yaliyomo kwenye notisi; na
3. Kuna ushahidi ulioandikwa wa kwamba 1 na 2 zimefikiwa.

Lugha ya Asili

34 CFR §300.29

Lugha ya asili, inapotumiwa na mtu ambaye hafahamu Kiingereza vizuri, inamaanisha yafuatayo:

1. Lugha ambayo kwa kawaida inatumia na mtu huyo, au, katika hali ya mtoto, lugha ambayo kwa kawaida hutumiwa na wazazi wa mtoto;
2. Katika kuwasiliana moja kwa moja na mtoto (ikijumuisha tathmini ya mtoto), lugha ambayo kwa kawaida hutumiwa na mtoto nyumbani au katika mazingira ya kujifunza.

Kwa mtu ambaye ni kiziwi au kipofu, au mtu ambaye hana lugha iliyoandikwa, hali ya mawasiliano ni ile mtu huyo kwa kawaida hutumia (kama vile lugha ya ishara, au mawasiliano ya maneno).

Barua Pepe

34 CFR §300.505

Ikiwa wilaya ya shule yako inawapa wazazi chaguo la kupokea hati kwa barua pepe, unaweza kuchagua kupokea yafuatayo kwa barua pepe:

1. Notisi iliyoandikwa mapema;
2. Notisi ya ulinzi wa utaratibu; na

3. Notisi zinazohusiana na malalamiko ya mchakato wa haki.

Idhini ya Wazazi - Ufafanuzi

34 CFR §300.9

Idhini

Idhini inamaanisha:

1. Umejulishwa vikamilifu katika lugha yako ya asili au njia nyingine za mawasiliano (kama vile lugha ya ishara, braili, au mawasiliano ya maneno) habari zote kuhusu hatua ambayo unapeana idhini.
2. Unaelewa na kukubali kwa kuandika hatua hiyo, na idhini hiyo inafafanua hatua hiyo na inaorodhesha rekodi (ikiwa ipo) ambayo itatolewa na kwa nani; na
3. Unaelewa kwamba idhini hiyo ni ya kujitolea kwa upande wako na unaweza kuondoa idhini yako wakati wowote.

Kuondoa idhini yako hakukanushi (kuondoa) hatua ambayo ilitekelezwa baada yako kupeana idhini na kabla ya wewe kuiondoa.

Idhini ya Mzazi

34 CFR §300.300

Idhini ya tathmini ya kwanza

Wilaya ya shule yako haiwezi kutekeleza tathmini ya kwanza ya mtoto wako ili kuamua kama mtoto wako anastahiki chini ya Sehemu B ya IDEA kupokea elimu maalum na huduma zinazohusiana bila ya kwanza kukupa notisi iliyoandikwa mapema ya hatua iliyopendekezwa na bila ya kupata idhini yako kama ilivyofafanuliwa chini ya kichwa cha **Idhini ya Wazazi – Ufafanuzi**.

Wilaya ya shule yako ni lazima itie bidii ili kupata idhini yako kwa ajili ya tathmini ya kwanza ili kuamua kama mtoto wako ni mtoto mwenye ulemavu.

Idhini yako ya tathmini ya kwanza *haimaanishi* kwamba umepeana pia idhini yako kwa wilaya ya shule kuanza kutoa elimu maalum na huduma husika kwa mtoto wako.

Ikiwa mtoto wako ameandikishwa katika shule ya umma au unatafuta kumwandikisha mtoto wako katika shule ya umma na umekataa kupeana idhini au umeshindwa kujibu ombi la kupeana idhini ya tathmini ya kwanza, wilaya ya mtoto wako inaweza, lakini haipaswi, kutafuta kutekeleza tathmini ya kwanza ya mtoto wako kwa kutumia Sheria ya upatanisho au malalamiko ya mchakato wa haki, mkutano wa utatuzi, na taratibu za usikilizwaji wa haki usio na upendeleo. Wilaya

ya shule yako haitakiuka uwajibikaji wake wa kumpata, kumtambua, na kumtathmini mtoto wako kama haitafuata tathmini za mtoto wako katika hali hizi.

Sheria maalum za tathmini ya kwanza ya wanaolindwa na Serikali

Ikiwa mtoto analindwa na Serikali na haishi na wazazi wake —

Wilaya ya shule haitaji idhini ya tathmini ya kwanza kutoka kwa mzazi ili kuamua kama mtoto huyo ni mtoto mlemavu kama:

1. Licha ya jitihada za kufanya hivyo, wilaya ya shule haiwezi kumpata mzazi wa mtoto;
2. Haki za wazazi zimeondolewa kulingana na Sheria za serikali; au
3. Hakimu au shirika la umma lenye jukumu la malezi ya jumla ya mtoto limetoa haki ya kufanya maamuzi ya kielimu na kutoa idhini ya tathmini ya kwanza kwa mtu mwingine isipokuwa mzazi.

Anayelindwa na Serikali, kama inavyotumika katika IDEA, inamaanisha mtoto ambaye, ni:

1. Mtoto wa kambo, isipokuwa mzazi wa kambo wa mtoto amepewa haki ya kufanya maamuzi ya kielimu kwa niaba ya mtoto na hakimu anayesimamia kesi ya mtoto au wakala wa umma mwenye jukumu la malezi ya jumla ya mtoto;
2. Anayeonekana analindwa na Jimbo chini ya Sheria za serikali;
3. Anayeonekana analindwa na mahakama chini ya Sheria za serikali; au
4. Aliye chini ya ulinzi wa shirika la umma la maslahi ya watoto.

Idhini ya wazazi ya huduma

Wilaya ya shule yako lazima ipate idhini yako kabla ya kutoa elimu maalum na huduma husiani kwa mtoto wako kwa mara ya kwanza, na lazima ufanye juhudi zinazofaa ili kupata idhini hiyo.

Usipojibu ombi la kupeana idhini yako kwa mtoto wako ili apokee elimu maalum na huduma zinazolingana kwa mara ya kwanza, au ukikataa kupeana idhini kama hiyo, wilaya ya shule yako haitatumia ulinzi wa utaratibu (k.m., upatanisho, malalamiko ya mchakato wa haki, mkutano wa utatuzi, au usikilizwaji wa mchakato wa haki usio na upendeleo) ndiposa kupata makubaliano au uamuzi wa kuwa elimu hiyo maalum na huduma husiani (inayopendekezwa na Timu ya IEP ya mtoto wako) itapewa mtoto wako bila ya idhini yako.

Ukikataa kupeana idhini yako kwa mtoto wako kupokea elimu maalum na huduma husiani kwa mara ya kwanza, au usipojibu ombi la kupeana idhini kama hiyo na wilaya ya shule haimpatii mtoto wako elimu maalum na huduma zinazolingana ambayo ilitafuta idhini yako kwa ajili yake, wilaya ya shule yako:

1. Haitakuwa imekiuka mahitaji ya kufanya FAPE ipatikane kwa mtoto wako kwa kukosa kwake kutoa huduma hizo kwa mtoto wako; na
2. Haihitajiki kuwa na mkutano wa IEP au kuanzisha IEP ya mtoto wako ya elimu maalum na huduma husika ambazo idhini iliombwa kwa ajili yake.

Ubatilishaji wa idhini ya wazazi

Ukiarifu wilaya ya shule kwa kuandika kwamba unabatilisha (kuondoa) idhini yako kwa wilaya ya shule yako ya kutoa elimu maalum na huduma husiani kwa mtoto wako, wilaya ya shule yako:

1. Huenda isiendeleo kutoa elimu maalum na huduma husiani kwa mtoto wako;
2. Lazima ikupe notisi iliyoandikwa kwa wakati unaofaa, inayolingana na §300.503 ya kanuni za IDEA, ya pendekezo lao la kusitisha elimu maalum na huduma husiani baada ya kupokea ubatilisho wako ulioandikwa wa idhini;
3. Huenda isitumie taratibu za mchakato wa haki (k.m., upatanisho, mkutano wa utatuzi, au usikilizwaji wa mchakato wa haki usio na upendeleo) ili kupata makubaliano au uamuzi kwamba huduma zinaweza kutolewa kwa mtoto wako;
4. Haitakuwa imekiuka mahitaji ya kufanya FAPE ipatikane kwa mtoto wako kwa kushindwa kwake kutoa elimu zaidi maalum na huduma husiani kwa mtoto wako;
5. Haihitajiki kuwa na mkutano wa IEP au kuandaa IEP ya mtoto wako kwa ajili ya utoaji zaidi wa elimu maalum na huduma husiani; na
6. Haihitajiki kurekebisha rekodi za elimu za mtoto wako ili kuondoa marejeleo yoyote ya kupokea kwa mtoto wako elimu maalum na huduma husiani kwa sababu ya ubatilishaji wa idhini.

Kibali cha wazazi cha tathmini mpya

Wilaya ya shule yako ni lazima ipate ruhusa yako unayoifahamu kabla ya kutathmini tena mtoto wako, isipokuwa wilaya ya mtoto wako inaweza kuonyesha kwamba:

1. Ilichukua hatua zinazofaa za kupata idhini yako ya kutathmini mtoto wako tena; na
2. Hukujibu.

Ukikataa kukubali mtoto wako atathminiwe tena, wilaya ya shule inaweza, lakini haitakikani, kufuatilia kutathminiwa tena kwa mtoto wako kwa kutumia upatanisho, malalamiko ya mchakato wa haki, mkutano wa utatuzi, na taratibu za usikilizwaji za mchakato wa haki usio na upendeleo ili itafute kubadili kukataa kwako kupeana ruhusa ya mtoto wako kutathminiwa tena. Sawasawa na tathmini za kwanza, wilaya ya shule yako haitakuwa imekiuka uwajibikaji wake chini ya Sehemu B ya IDEA ukikataa kufuatilia kutathminiwa upya kwa njia hii.

Hati ya jitihada zinazofaa za kupata idhini ya mzazi

Shule yako ni lazima itunze hati za jitihada zinazofaa za kupata idhini ya mzazi ya tathmini za kwanza, za kupeana elimu maalum na huduma zinazolingana kwa mara ya kwanza, za kutathmini tena na kuwapata wazazi wa wanaolindwa na Serikali kwa tathmini za kwanza. Hati hiyo lazima iwe na rekodi ya majaribio ya wilaya ya shule katika maeneo haya, kama vile:

1. Rekodi za kina za simu zilizopigwa au zilizojaribiwa kupigwa na matokeo ya simu hizo;
2. Nakala za mawasiliano zilizotumiwa wazazi na majibu yoyote yaliyopokewa; na
3. Rekodi za kina za ziara zilizofanywa kwa nyumba ya mzazi au mahali pa ajira na matokeo ya ziara hizo.

Mahitaji mengine ya idhini

Idhini yako haihitajiki kabla ya wilaya ya shule yako iweze:

1. Kuhakiki data iliyomo kama sehemu ya tathmini za mtoto wako au tathmini mpya; au
2. Kumpa mtoto wako mtihani au tathmini nyingine ambayo inapewa watoto wote isipokuwa, kabla ya mtihani huo au tathmini, idhini inahitajika kutoka kwa wazazi wote wa watoto wote.

Wilaya ya shule yako haitatumia kukataa kwako kutoa idhini ya huduma moja au shughuli ili kukunyima wewe au mtoto wako huduma, manufaa, au shughuli nyingine.

Ikiwa umemwandikisha mtoto wako katika shule ya kibinafsi kwa gharama yako mwenyewe au ikiwa unamfunza mtoto wako nyumbani, na haupeani idhini yako ya tathmini ya kwanza ya mtoto wako au mtoto wako kutathminiwa tena, au ulishindwa kujibu ombi la kupeana idhini yako, wilaya ya shule haiwezi kutumia utaratibu wake wa kubadili ruhusa (k.m., upatanisho au malalamiko ya mchakato wa haki, mkutano wa utatuzi, au usikilizwaji wa mchakato wa haki usio na upendeleo) na haihitajiki ili kumzingatia mtoto wako kama anayestahiki kupokea huduma za haki (huduma zinazopatikana kwa watoto walemavu wa shule ya kibinafsi waliyowekwa hapo na wazazi).

Tathmini Huru za Kielimu

34 CFR §300.502

Kwa ujumla

Kama ilivyofafanuliwa hapo chini, una haki ya kupata tathmini huru za kielimu (IEE) za mtoto wako ikiwa hukubaliani na tathmini za mtoto wako ambazo zilipatikana na wilaya ya shule yako.

Ukiomba IEE, lazima wilaya ya shule ikupe maelezo kuhusu ni wapi unaweza kupata IEE na kuhusu kigezo cha wilaya ya shule ambacho kinatumika kwa IEE.

Ufafanuzi

IEE inamaanisha tathmini inayotekelezwa na mtahini anayestahiki ambaye hajaajiriwa na wilaya ya shule ambayo inawajibika kwa elimu ya mtoto wako.

Gharama ya umma ina maana kwamba wilaya ya shule italipa gharama yote ya tathmini au itahakikisha kwamba tathmini imetolewa bila malipo, kulingana na masharti ya Sehemu B ya IDEA, ambayo huruhusu kila jimbo kutumia rasilimali zozote za jimbo, mitaa, serikali, na binafsi za usaidizi zinazopatikana katika jimbo kufikia mahitaji ya Sehemu B ya Sheria.

Haki ya mzazi ya tathmini kwa gharama ya umma

Una haki ya IEE ya mtoto wako inayolipiwa na umma ikiwa haukubaliani na tathmini za mtoto wako ambazo zilipatikana na wilaya ya shule yako, chini ya masharti yafuatayo:

1. Ukiwasilisha ombi lililoandikwa la IEE ya mtoto wako kwa gharama ya umma, wilaya ya shule yako lazima ijibu, kwa kuandika, ombi hilo ndani ya siku saba za kalenda baada ya kupokea ombi hilo, ikionyesha nia ya wilaya: (a) kutoa IEE kwa gharama ya umma; au (b) kuwasilisha malalamiko ya mchakato wa haki wa kuomba kusikilizwa ili kuonyesha kwamba tathmini ya mtoto wako inafaa.
2. Ikiwa wilaya ya shule yako itaomba kusikilizwa na uamuzi wa mwisho uwe kwamba tathmini za wilaya ya shule za mtoto wako zinafaa, bado una haki ya IEE, lakini si kwa gharama ya umma.
3. Ukiomba IEE ya mtoto wako, wilaya ya shule inaweza kukuuliza ni kwanini unakataa tathmini za mtoto zilizopatikana na wilaya ya shule yako. Hata hivyo, wilaya ya shule yako haitahitaji ufafanuzi na haitapoteza muda kutoa IEE ya mtoto wako inayolipiwa na umma au kuwasilisha malalamiko ya mchakato wa haki ili kuomba kusikilizwa kwa mchakato wa haki ili kulinda tathmini za wilaya za shule ya mtoto wako.
4. Ikiwa IEE utakayopata haikidhi vigezo vya wilaya ya shule, wilaya ya shule inaweza kuwasilisha malalamiko ya mchakato wa haki. Ikiwa uamuzi wa

mwisho katika usikilizwaji ni kwamba tathmini haikukidhi vigezo vya wilaya ya shule, urejeshaji wa gharama ya IEE yako unaweza kukataliwa.

Una haki ya kupata IEE moja ya mtoto wako inayolipiwa na umma kila wakati wilaya ya shule yako inapotekeleza tathmini za mtoto wako ambazo ulikataa.

Tathmini zilizoanzishwa na mzazi

Ukipata IEE ya mtoto wako inayolipiwa na umma au ushiriki na wilaya ya shule tathmini za mtoto wako ambazo ulizipata kwa gharama zako mwenyewe:

1. Wilaya ya shule yako lazima izingatie matokeo ya tathmini za mtoto wako, kama zinafikia kigezo cha wilaya cha IEE, katika uamuzi wowote uliofanywa kuhusiana na utoaji wa FAPE kwa mtoto wako; na
2. Wewe au wilaya ya shule yako mnaweza kuleta tathmini hiyo kama ushahidi katika usikilizwaji wa mchakato wa haki kuhusu mtoto wako.

Maombi ya tathmini na hakimumu wa sheria za utawala

Ikiwa hakimumu wa sheria za utawala (ALJ) ataomba IEE ya mtoto wako kama sehemu ya kusikilizwa kwa mchakato wa haki, gharama ya tathmini lazima iwe kwa gharama ya umma.

Kigezo cha wilaya ya shule

Ikiwa IEE inalipiwa na umma, kigezo ambacho tathmini hizo zinapatikana, pamoja na eneo la tathmini na sifa zinazostahili za mtahini, lazima ziwe sawa na kigezo ambacho wilaya ya shule hutumia inapoanzisha tathmini (hadi kanuni hizo zilingane na IEE yako).

Isipokuwa kwa kanuni iliyofafanuliwa hapo juu, wilaya ya shule haiwezi kuweka masharti au muda maalum unaohusiana na kupata IEE kwa gharama ya umma.

Usiri wa Habari

Ufafanuzi

34 CFR §300.611

Kama ilivyotumiwa chini ya kichwa cha, **Usiri wa Habari:**

- *Uharibifu* unamaanisha uharibifu wa kimwili au kuondolewa kwa vitambulisho vya kibinafsi kutoka kwa habari ili habari hizo zisiweze kutambulika tena kibinafsi.
- *Rekodi za elimu* inamaanisha aina za rekodi zilizoshughulikiwa chini ya ufafanuzi wa "rekodi za elimu" katika 34 CFR sehemu ya 99 (kanuni zinazotekeleza Sheria ya Usiri na Haki ya Elimu ya Jamii ya mwaka wa 1974, 20 U.S.C. 1232g (FERPA)). FERPA inafafanua "rekodi za elimu" kuwa rekodi

ambazo zinahusiana moja kwa moja na mwanafunzi na zinazotunzwa na wakala wa elimu au na mhusika anayesimamia wakala.

- *Shirika husika* inamaanisha wilaya yoyote ya shule, shirika au taasisi ambayo hukusanya, kutunza, au kutumia habari za mtu binafsi zinazoweza kumtabua, au kutoka kule habari zinapatikana, chini ya Sehemu B ya IDEA.

Taarifa Zinazoweza Kumtambua Mtu

34 CFR §300.32

Inayoweza kumtambua mtu inamaanisha habari ambazo zina:

- a. Jina la mtoto wako, jina lako kama mzazi, au jina la mwanafamilia mwingine;
- b. Anwani ya mtoto wako;
- c. Kitambulisho cha kibinafsi, kama vile nambari ya mtoto wako ya ruzuku ya serikali au nambari ya mwanafunzi; au
- d. Orodha ya sifa za kibinafsi au maelezo mengine ambayo yanaweza kufanya iwezekane kumtambua mtoto wako bila tashwishi.

Notisi kwa Wazazi

34 CFR §300.612

Idara ya Elimu ya Michigan (MDE) lazima itoe taarifa kwa wazazi kwamba MDE ina taratibu na sera zinazotosheleza kuwafahamisha wazazi kikamilifu kuhusu usiri wa taarifa zinazomtambulisha mtu binafsi, ikijumuisha:

1. Ufafanuzi wa kadiri ambayo ilani hiyo inapeanwa katika lugha za asili za vikundi kadhaa vya umma katika Serikali;
2. Ufafanuzi wa watoto ambao taarifa zinazoweza kuwatambulisha kibinafsi zinatumizwa, aina ya taarifa zinazotafutwa, njia ambazo Serikali inakusudia kutumia ili kukusanya taarifa hizo (pamoja na vyanzo ambavyo taarifa ukusanywa), na matumizi yatakayofanyiwa taarifa hizo;
3. Muhtasari wa sera na taratibu ambazo mashirika husika lazima yafuate kuhusiana na kuhifadhi, kufichua kwa wahusika wengine, uwekaji, kuharibu taarifa hizo zinazoweza kuwatambulisha kibinafsi; na
4. Ufafanuzi wa haki zote za wazazi na watoto kuhusiana na taarifa hizo, pamoja na haki chini ya FERPA na masharti yake ya utekelezaji katika 34 CFR Sehemu ya 99.

Kabla ya shughuli yoyote kuu ya utambuaji, utafutaji, au tathmini (ijulikanayo pia kama "kumpata mtoto") ilani hiyo lazima ichapishwe au itangazwe kwenye gazeti au kwenye vyombo vingine vya habari, au zote, pamoja na mzunguko wa kutosha wa kuwajulisha wazazi katika Jimbo nzima kuhusu shughuli ya kuwatafuta,

kuwatambua, na kuwatathmini watoto wanaohitaji elimu maalum na huduma husiani.

Haki za Ufikiaji

34 CFR §300.613

Shirika husika lazima likuruhusu kukagua na kupitia rekodi zozote za elimu zinazohusiana na mtoto wako ambazo zinakusanywa, kuhifadhiwa, au kutumiwa na shirika husika chini ya Sehemu B ya IDEA. Shirika husika lazima litii ombi lako la kukagua na kupitia rekodi zozote za elimu juu ya mtoto wako bila kuchelewa na kabla ya mkutano wowote kuhusu IEP, au usikilizwaji wowote wa mchakato wa haki (pamoja na mkutano wa azimio au usikilizaji kuhusu nidhamu), na kwa hali yoyote isiwe zaidi ya siku 45 za kalenda baada ya wewe kutoa ombi.

Haki yako ya kuchunguza na kupitia rekodi za kielimu inajumuisha:

1. Haki yako ya kujibiwa na shirika husika kuhusu maombi yako kupata ufafanuzi na tafsiri ya rekodi;
2. Haki yako ya kuomba kwamba shirika husika litoe nakala za rekodi ikiwa huwezi kukagua na kupitia vizuri rekodi hizo isipokuwa upokee nakala hizo; na
3. Haki yako kuwa na mwakilishi wako kukagua na kupitia rekodi hizo.

Shirika husika linaweza kudhani kuwa una mamlaka ya kukagua na kupitia rekodi zinazohusiana na mtoto wako isipokuwa ikiwa umearifiwa kuwa huna mamlaka chini ya sheria husika ya Jimbo inayosimamia mambo kama vile uangalizi, au kutengana na talaka.

Rekodi ya Ufikiaji

34 CFR §300.614

Kila shirika husika ni lazima litunze rekodi za wahusika wanaofikia rekodi za elimu zinazokusanywa, kutunzwa, au kutumiwa chini ya Sehemu B ya IDEA (isipokuwa ufikiaji wa wazazi na wafanyakazi walioidhinishwa wa shirika husika), pamoja na jina la mhusika, tarehe ambayo ufikiaji uliruhusiwa, na kusudi la mhusika huyo kuidhinishwa kutumia rekodi hizo.

Rekodi za Zaidi ya Mtoto Mmoja

34 CFR §300.615

Ikiwa rekodi yoyote ya elimu ina habari ya zaidi ya mtoto mmoja, wazazi wa watoto hao wana haki ya kuchunguza na kuhakiki habari zinazohusiana na watoto wao tu au kujulishwa habari hizo maalum.

Orodha ya Aina na Maeneo ya Habari

34 CFR §300.616

Ikiombwa, kila shirika husika ni lazima likupe orodha ya aina na maeneo ya rekodi za elimu zilizokusanywa, zilizotunzwa, au kutumiwa na shirika hilo.

Ada

34 CFR §300.617

Kila shirika husika linaweza kulipisha ada ya nakala za rekodi ambazo hukutengenezea chini ya Sehemu B ya IDEA, ikiwa ada hiyo haikuzuilii kutekeleza haki yako ya kukagua na kupitia rekodi hizo.

Shirika husika linaweza kukosa kulipisha ada ya kutafuta au kuchukua habari chini ya Sehemu B ya IDEA.

Marekebisho ya Rekodi kwa Ombi la Mzazi

34 CFR §300.618

Ukiamini kwamba taarifa katika rekodi za elimu zilizokusanywa, kutunzwa, au kutumiwa kuhusu mtoto wako chini ya Sehemu B ya IDEA si sahihi, zinapotosha, au zinakiuka usiri au haki nyingine za mtoto wako, unaweza kuomba shirika husika ambayo inatunza taarifa hizo ibadilishe habari hizo.

Shirika husika lazima liamue aidha kubadilisha taarifa hizo kulingana na ombi lako kati ya kipindi cha muda unaoeleweka baada ya kupokea ombi lako.

Shirika husika likikataa kubadilisha tarifa hizo kulingana na ombi lako, ni lazima likujulishe kuhusu katao hilo na likushauri kuhusu haki ya kusikilizwa kama ilivyofafanuliwa chini ya kichwa cha, Fursa ya Kusikilizwa.

Fursa ya Kusikilizwa

34 CFR §300.619

Shirika husika lazima, likiombwa, likupe fursa ya kusikilizwa ili kupinga taarifa katika rekodi za elimu kuhusu mtoto wako ili kuhakikisha kwamba ni sahihi, hazipotoshi, au vinginevyo hazikiuki usiri au haki nyingine za mtoto wako.

Utaratibu wa Usikilizwaji

34 CFR §300.621

Usikilizaji wa kupinga taarifa katika rekodi za elimu lazima ufanywe kulingana na taratibu za usikilizwaji kama huo chini ya FERPA.

Matokeo ya Usikilizwaji

34 CFR §300.620

Ikiwa, kama matokeo ya usikilizwaji, shirika husika litaamua kuwa taarifa si sahihi, zinapotosha, au vinginevyo zinakiuka usiri au haki nyingine za mtoto, ni lazima libadilishe taarifa hizo ipasavyo na kukujulisha kwa kuandika.

Ikiwa, kutokana na kusikilizwa kwa kesi hiyo, shirika husika litaamua kuwa taarifa si sahihi, zinapotosha, au vinginevyo zinakiuka usiri au haki nyingine za mtoto wako, lazima likujulishe haki yako ya kuweka katika rekodi ambazo inahifadhi juu ya mtoto wako taarifa inayoelezea habari hiyo au kutoa sababu zozote ambazo hukubaliani na uamuzi wa shirika husika.

Ufafanuzi kama huo unaowekwa katika rekodi za mtoto wako ni lazima:

1. Utunzwe na shirika husika kama sehemu ya rekodi za mtoto wako ili mradi rekodi hiyo au sehemu iliyokataliwa inatunzwa na shirika husika; na
2. Ikiwa shirika husika litafichua rekodi za mtoto wako au sehemu inayopingwa kwa mtu yeyote, maelezo lazima pia yafichuliwe kwa mtu huyo.

Idhini ya Kufichua Taarifa Zinazoweza Kumtambua Mtu

34 CFR §300.622

Kwa mujibu wa sheria ya FERPA, taarifa zinazoweza kumtambua mtu zilizomo katika rekodi za elimu (bila idhini ya wazazi) zinaruhusiwa, lakini idhini yako lazima ipatikane kabla ya taarifa zinazoweza kumtambua mtu kutolewa kwa watu wengine isipokuwa maafisa wa mashirika yanayoshiriki. Isipokuwa chini ya hali zilizoelezwa hapo chini, idhini yako haitakikani kabla ya taarifa zinazoweza kumtambua mtu kufichuliwa kwa maafisa wa mashirika husika kwa makusudi ya kufikia mahitaji ya Sehemu B ya IDEA.

Idhini yako, au idhini ya mtoto anayestahiki ambaye amefikia umri wa kuwa mtu mzima chini ya Sheria za Jimbo, lazima ipatikane kabla ya taarifa zinazoweza kutambulisha mtu binafsi kufichuliwa kwa maafisa wa mashirika husika yanayotoa au kulipia huduma za mpito.

Ikiwa mtoto wako yuko, au atasoma shule ya kibinafsi ambayo haipo katika wilaya ya shule moja unayoishi, idhini yako lazima ipatikane kabla ya taarifa zinazoweza kumtambua mtu kuhusu mtoto wako kufichuliwa kati ya maafisa katika wilaya shule ambapo shule hiyo ya kibinafsi ipo na maafisa katika wilaya ya shule ambapo wewe unaishi.

Ulinzi

34 CFR §300.623

Kila shirika husika lazima lilinde usiri wa taarifa zinazoweza kumtambua mtu wakati wa awamu za ukusanyaji, utunzaji, ufichuzi, na uharibifu.

Afisa mmoja katika kila shirika husika lazima awajibike kuhakikisha usiri wa taarifa zozote zinazoweza kumtambua mtu.

Watu wote wanaokusanya au kutumia taarifa zinazoweza kumtambua mtu lazima wapokee mafunzo au maagizo yanayohusiana na sera na taratibu za Michigan kuhusu usiri chini ya Sehemu B ya IDEA na FERPA.

Kila shirika husika lazima lidumishe, ili kukaguliwa na umma, orodha mpya ya majina na vyeo vya wafanyakazi walio katika shirika hilo ambao wanaweza kufikia taarifa zinazoweza kumtambua mtu.

Uharibifu wa Taarifa

34 CFR §300.624

Wilaya ya shule yako lazima ikujulisha wakati taarifa zinazoweza kumtambua mtu ambazo zilikusanywa, kutunzwa, au kutumiwa chini ya sehemu B ya IDEA hazihitajiki tena kutoa huduma za kielimu kwa mtoto wako.

Taarifa hizo lazima ziharibiwe kwa ombi lako. Hata hivyo, rekodi ya kudumu ya jina la mtoto wako, anwani, na nambari ya simu, gredi yake, rekodi ya kuhudhuria, darasa alizohudhuria, kiwango cha gredi alichokamilisha, na mwaka aliyomaliza zinaweza kutunzwa bila kizuizi cha muda.

Haki za Wanafunzi

34 CFR §300.625

Chini ya kanuni za FERPA, haki za wazazi kuhusu rekodi za elimu huhamishiwa kwa mwanafunzi akiwa na umri wa miaka 18.

Haki za wazazi chini ya Sehemu B ya IDEA kuhusu rekodi za elimu pia huhamishiwa kwa mwanafunzi akiwa na umri wa miaka 18. Hata hivyo, shirika husika lazima litoe notisi yoyote inayohitajika chini ya Sehemu B ya IDEA kwa mwanafunzi na wazazi.

Upatanisho

Upatanisho

34 CFR §300.506

Kwa ujumla

MDE imeweka taratibu za kufanya upatanisho upatikane ili kukuruhusu wewe na wilaya ya shule kutatua mizozo inayohusisha jambo lolote chini ya Sehemu B au Sehemu C ya IDEA, ikijumuisha masuala yanayotokea kabla ya kuwasilisha malalamiko ya serikali au malalamiko ya mchakato wa haki. Hivyo basi, upatanisho unapatikana ili kutatua mizozo chini ya Sehemu B au Sehemu C ya IDEA, iwe umewasilisha au haujasilisha malalamiko ya mchakato wa haki ili kuomba usikilizwaji wa mchakato wa haki kama ilivyofafanuliwa chini ya kichwa cha,

Kuwasilisha Malalamiko ya Mchakato wa Haki.

Mahitaji

Taratibu zinahakikisha kuwa mchakato wa upatanisho:

1. Ni wa kujitolea kwa upande wako na kwa upande wa wilaya ya shule;
2. Haujatumiwa kukunyima au kuchelewesha haki yako ya usikilizwaji wa mchakato wa haki, au kukunyima haki nyingine zozote ambazo unazo chini ya Sehemu B au Sehemu C ya IDEA; na
3. Umetekelezwa na mpatanishi aliyehitimu na asiye na upendeleo ambaye amefunzwa kuhusu mbinu kamili za upatanisho.

Wilaya ya shule inaweza kuanzisha utaratibu ambao unawapa wazazi na shule ambazo zinachagua kutotumia mchakato wa upatanisho, nafasi ya kupatana, kwa wakati na mahali panapofaa kwako, na mtu ambaye:

1. Amebanwa na mkataba na huluki nyingine mbadala ya kutatua mzozo, au kituo cha maelezo na mafunzo ya wazazi, au kituo cha jamii cha rasilimali za wazazi katika jimbo; na
2. Atafafanua manufaa na akuimize utumie mchakato wa upatanisho.

MDE lazima idumishe orodha ya watu ambao ni wapatanishi waliohitimu na wanaojua sheria na masharti yanayohusiana na matoleo ya elimu maalum na huduma husika. Lazima MDE iwachague wapatanishi kinasibu, kwa mzunguko, au njia nyingine za haki.

Serikali inawajibika kwa gharama ya mchakato wa upatanisho, pamoja na gharama za mikutano. Huduma hizi zinatolewa na Special Education Mediation Services (<http://MiKids1st.org>).

Kila mkutano katika mchakato wa upatanisho lazima upangwe kwa wakati unaofaa na ufanywe mahali panapokufaa wewe na wilaya ya shule.

Wewe na wilaya ya shule mkitatua mzozo kupitia mchakato wa upatanisho, wahusika wote lazima waingie katika makubaliano ya kisheria yanayobana ambayo yanaorodhesha suluhisho hilo na:

1. Yanayosema kwamba majadiliano yote yaliyofanywa wakati wa mchakato wa upatanisho yatabakia siri na hayawezi kutumiwa kama ushahidi katika utaratibu wowote wa usikilizaji wa mchakato wa haki wa malalamiko au kesi ya umma; na
2. Yametiwa saini na wewe na mwakilishi wa wilaya ya shule ambaye ana idhini ya kubana wilaya ya shule.

Makubaliano ya upatanishi yaliyoandikwa, na kutiwa saini yanaweza kulazimishwa katika mahakama yoyote ya Serikali yenye mamlaka ya kisheria (mahakama ambayo ina mamlaka ya kusikiliza kesi ya aina hii chini ya sheria za Serikali) au katika mahakama ya wilaya ya Marekani.

Majadiliano yaliyotokea wakati wa mchakato wa upatanisho lazima yawe ya siri. Hayawezi kutumiwa kama ushahidi katika usikilizaji wowote wa baadaye wa mchakato wa haki au kesi ya umma ya mahakama yoyote ya Jimbo au mahakama ya Serikali ya Jimbo yanayopokea usaidizi chini ya Sehemu B au Sehemu C ya IDEA.

Uadilifu wa mpatani

mpatanishi huyo:

1. Hawezi kuwa mfanyakazi wa MDE au wilaya ya shule ambayo inahusika katika elimu au ulezi wa mtoto wako; na
2. Lazima asiwe na upendeleo wa kibinafsi au wa kikazi ambao unakinzana na madhumuni ya mpatanishi.

Mtu ambaye anahitimu kama mpatanishi si mfanyakazi wa wilaya ya shule au Shirika la Jimbo kwa sababu yeye analipwa na shirika au wilaya ya shule ili ahudumu kama mpatanishi.

Taratibu za Malalamiko ya Jimbo

Utofauti kati ya Malalamiko ya Usikilizwaji wa Mchakato wa Haki na Taratibu za Malalamiko ya Jimbo

Kanuni za Sehemu B ya IDEA yameweka taratibu tofauti za Malalamiko ya Serikali na za malalamiko na usikilizwaji wa mchakato wa haki. Kama ilivyofafanuliwa hapa chini, mtu yeyote au shirika lolote linaweza kuwasilisha malalamiko ya Jimbo kwa kudai ukiukaji wa matakwa yoyote ya Sehemu B au Sehemu C ya mahitaji ya wilaya ya shule, MDE au shirika lingine lolote la umma. Ni wewe tu au wilaya ya shule mnaoweza kuwasilisha malalamiko ya mchakato wa haki kuhusu suala lolote linalohusiana na pendekezo au kukataa kuanzisha au kubadilisha kitambulisho, tathmini au mpango wa elimu wa mtoto mwenye ulemavu, au utoaji wa FAPE kwa mtoto. Ijapokuwa wafanyakazi wa MDE kwa ujumla lazima watatue malalamiko ya Serikali kati ya muda maalum wa siku 60 za kalenda, isipokuwa muda huo maalum uongezwe vizuri, lazima ALJ asikilize malalamiko ya mchakato wa haki (ikiwa haujatatuliwa kupitia mkutano wa utatuzi au kupitia upatanisho) na atoe uamuzi ulioandikwa kati ya siku 45 za kalenda baada ya mwisho wa kipindi cha suluhisho, kama ilivyofafanuliwa kwenye hati hii chini ya kichwa cha, **Mchakato wa Suluhisho**, isipokuwa afisa wa kusikiza (ALJ) aongeze muda maalum wewe ukiomba au wilaya ya shule ikiomba. Malalamiko ya Jimbo na malalamiko ya mchakato wa haki, taratibu za suluhisho na usikilizwaji zimefafanuliwa zaidi hapo chini.

Kupitishwa kwa Taratibu za Malalamiko za Serikali

34 CFR §300.151

Kwa ujumla

MDE lazima iwe na taratibu zilizoandikwa (angalia Kanuni za Utawala za Elimu Maalum, Kanuni ya 340.1701a, 340.1851-1853) ya:

1. Kutatua malalamiko yoyote ya Jimbo, pamoja na malalamiko yaliyowasilishwa na shirika au mtu kutoka Jimbo lingine;
2. Uwasilishaji wa malalamiko.
3. Kusambaza zaidi taratibu za malalamiko ya Jimbo kwa wazazi na watu wengine wanaopendezwa, pamoja na vituo vya maelezo na mafunzo kwa wazazi, mashirika ya ulinzi na uwakilishi, vituo huru vya kuishi, na vyombo vingine vinavyofaa.

Marekebisho ya kunyimwa huduma muhimu

Katika kutatua malalamiko ya Jimbo ambayo MDE imepata imeshindwa kutoa huduma mwafaka, Idara ya Elimu (MDE) lazima ishughulikie:

1. Kushindwa kutoa huduma muhimu, pamoja na hatua sahihi muhimu ya kushughulikia mahitaji ya mtoto; na
2. Matoleo muhimu ya baadaye ya huduma kwa watoto wote wenye walemavu.

Taratibu za Chini za Malalamiko ya Jimbo

34 CFR §300.152

Kikomo cha muda; kiwango cha chini cha taratibu

MDE, kupitia Ofisi ya Elimu Maalum (OSE), itajumuisha katika taratibu zake za malalamiko ya Jimbo kizuizi cha muda cha siku 60 za kalenda baada ya malalamiko kuwasilishwa ili:

1. Kutekeleza uchunguzi huru wa mahali hapo, ikiwa MDE itabainisha kwamba uchunguzi ni muhimu;
2. Kumpa mlalamikaji nafasi ya kuwasilisha habari zaidi, aidha kwa kusema au kwa kuandika, kuhusu madai katika malalamiko;
3. Kupatia wilaya ya shule au shirika lingine la umma nafasi ya kujibu malalamiko, pamoja na; (a) kwa chaguo la shirika; pendekezo la kutatua malalamiko; na (b) fursa ya mzazi kuwasilisha malalamiko na shirika kukubali kwa kujitolea kujihusisha katika mapatano;
4. Kuhakiki maelezo yote muhimu na kufanya uamuzi huru wa kama wilaya ya shule au shirika lingine la umma linakiuka mahitaji ya Sehemu B ya IDEA; na
5. Kutoa uamuzi ulioandikwa kwa mwenye kulalamika ambao unashughulikia madai katika malalamiko na yanajumuisha: (a) kweli na hitimisho iliyopatikana; na (b) sababu za uamuzi wa mwisho wa MDE.

Muda kuongezwa; uamuzi wa mwisho; utekelezaji

Taratibu za MDE zilizofafanuliwa hapo juu lazima pia:

1. Ziruhusu kuongezwa kwa kizuizi cha muda cha siku 60 tu za kalenda ikiwa: (a) hali za kipekee zipo kulingana na malalamiko ya Jimbo fulani; au (b) wazazi na wilaya ya shule au shirika lingine la umma linalohusika kwa kujitolea likubali kuongezea muda wa kutatua suala hilo kupitia upatanisho.
2. Jumuisha taratibu za utekelezaji kamili wa uamuzi wa mwisho wa MDE, ikitakikana, pamoja na: (a) shughuli za usaidizi wa kiufundi; (b) majadiliano; na (c) hatua za kusahihisha ili kufikia maafikiano.

Malalamiko ya jimbo na usikilizwaji wa mchakato wa haki

Malalamiko ya Serikali yaliyoandikwa yakipokewa ambayo pia ni suala la usikilizwaji wa mchakato wa haki kama ilivyofafanuliwa hapo chini, chini ya kichwa cha, **Kuwasilisha Malalamiko ya Mchakato wa Haki**, au malalamiko ya Jimbo yanajumuisha masuala kadhaa ambayo moja au zaidi ni sehemu ya kusikilizwa kama huko, Jimbo lazima liweke kando malalamiko ya Jimbo, au sehemu yoyote ya

malalamiko ya Jimbo ambayo yanashughulikiwa katika usikilizwaji wa mchakato wa haki hadi kusikilizwa huko kukamilike. Suala lolote katika malalamiko ya Jimbo ambayo si sehemu ya kusikilizwa kwa mchakato wa haki lazima litatuliwe kwa kutumia kizuizi cha wakati na utaratibu uliofafanuliwa hapo juu.

Ikiwa suala lolote litakaloibuliwa katika malalamiko ya Jimbo ambalo liliamuliwa hapo awali katika usikilizaji wa mchakato wa haki likijumuisha wahusika wale wale (wewe na wilaya ya shule), basi uamuzi wa kusikilizwa kwa mchakato wa haki utakuwa wa kufunga kwa suala hilo na Idara ya MDE lazima imfahamishe mlalamikaji kwamba uamuzi ni wa kufunga.

Malalamiko yanayodai wilaya ya shule au wakala mwingine wa umma kushindwa kutekeleza uamuzi wa kusikilizwa kwa mchakato wa haki lazima yatatuliwe na MDE.

Kuwasilisha Malalamiko ya Jimbo

34 CFR §300.153

Shirika au mtu anaweza kuwasilisha Malalamiko ya Jimbo yaliyoandikwa na kutiwa saina chini ya utaratibu uliofafanuliwa hapo juu.

Malalamiko ya Jimbo lazima yajumuishe:

1. Taarifa ambayo wilaya ya shule au wakala mwingine wa umma amekiuka:
  - a. Maagizo yoyote ya sasa ya sheria za utawala kwa ajili ya elimu maalum;
  - b. 1976 PA 451, MCL 380.1 et seq., kama inavyohusiana na mipango na huduma za elimu maalum;
  - c. Sheria ya elimu ya watu wenye ulemavu ya 2004, 20 U.S.C, sura ya 33, §1400 et seq., na kanuni zinazotekeleza sheria, 34 C.F.R. sehemu ya 300, na 34 C.F.R sehemu ya 303; Ukweli ambao taarifa hiyo imejikita;
  - d. Mpango wa kati wa wilaya ya shule;
  - e. Ripoti ya timu ya mpango wa elimu ya mtu binafsi, uamuzi wa ofisi ya kusikiliza, au uamuzi wa mahakama kuhusu mipango au huduma za elimu maalum; au
  - f. Maombi ya jimbo kwa fedha za serikali chini ya IDEA.
2. Saini na habari ya anwani ya mwenye kulalamika; na
3. Ikiwa unadai ukiukaji kuhusu mtoto fulani:
  - a. Jina la mtoto na anwani ya makao ya mtoto huyo;
  - b. Jina la shule ambayo mtoto anahudhuria;
  - c. Katika hali ya mtoto au kijana asiye na makao, habari ya anwani ya mtoto huyo, na jina la shule ambayo mtoto huyo anahudhuria;
  - d. Ufafanuzi wa hali ya shida ya mtoto, pamoja na kweli zinazohusiana na shida hiyo; na

- e. Suluhisho linalopendekezwa la shida hiyo na vile inavyojulikana na kupatikana kwa mtu anayewasilisha malalamiko hayo wakati malalamiko yalipowasilishwa.

Malalamiko hayo lazima yadai ukiukaji uliofanyika usiozidi mwaka mmoja kabla ya tarehe ambayo malalamiko yalipokewa na MDE au ISD (Wilaya ya Shule ya Kati).

Mhusika anayewasilisha malalamiko ya Jimbo lazima apeleke nakala ya malalamiko kwa wilaya ya shule au shirika lingine la umma Inalomhudumia mtoto wakati huo huo ambao mhusika anawasilisha malalamiko kwa OSE.

MDE imeunda fomu ya kielelezo ili kusaidia katika kuwasilisha malalamiko ya Jimbo. Fomu hiyo ya kielelezo inapatikana kwenye [tovuti ya OSE](http://www.michigan.gov/specialeducation) (www.michigan.gov/specialeducation). Hupaswi kutumia fomu hiyo ya kielelezo. Hata hivyo, malalamiko lazima yawe na taarifa zinazohitajika kwa ajili ya kuwasilisha malalamiko ya Jimbo (Ona 1-4 hapo juu).

Taratibu za Malalamiko za Mchakato wa Haki

Kuwasilisha Malalamiko ya Mchakato wa Haki

34 CFR §300.507

Kwa ujumla

Wewe au wilaya ya shule mnaweza kuwasilisha malalamiko ya mchakato wa haki kuhusu suala lolote linalohusiana na pendekezo au kukataa kuanzisha au kubadilisha kitambulisho, tathmini au mpango wa elimu wa mtoto wako, au utoaji wa FAPE kwa mtoto wako.

Malalamiko ya mchakato wa haki lazima udai ukiukaji ambao ulitendeka baada ya miaka miwili kabla wewe au wilaya ya shule ilijua au ilipaswa kujua kuhusu hatua iliyodaiwa ambayo huunda msingi wa malalamiko ya mchakato wa haki.

Muda maalum ulio hapo juu hautumiki ikiwa huwezi kuwasilisha malalamiko ya mchakato wa haki kati ya muda maalum kwa sababu:

1. Wilaya ya shule hasa iliwakilisha vibaya kwamba alikuwa imesuluhisha masuala yaliyotajwa katika malalamiko; au
2. Wilaya ya shule ilikuficha habari ambazo ilipaswa kukupa chini ya Sehemu B au Sehemu C ya IDEA.

Habari kwa wazazi

Wilaya ya shule lazima ikujulishe kuhusu huduma muhimu za bila malipo za kisheria au za gharama ya chini zinazopatikana katika eneo ikiwa utaomba habari hizo, au wewe au wilaya ya shule ikiwasilisha malalamiko ya mchakato wa haki.

Malalamiko ya Mchakato wa Haki

34 CFR §300.508

Kwa ujumla

Ili kuomba kusikilizwa, wewe au wilaya ya shule (au wakili wako au wakili wa wilaya ya shule) lazima muwasilishe malalamiko ya mchakato wa haki na MDE, na utoe nakala kwa mhusika mwingine. Malalamiko hayo lazima yawe na maudhui yote yaliyoorodheshwa hapa chini na lazima yawe siri.

Yaliyomo kwenye malalamiko

Malalamiko ya mchakato wa haki lazima yajumuishe:

1. Jina la mtoto;
2. Anwani ya makao ya mtoto;
3. Jina la shule ya mtoto;

4. Ikiwa mtoto ni mtoto au kijana ambaye hana makao, habari za mawasiliano ya mtoto na jina la shule ya mtoto;
5. Ufafanuzi wa hali ya shida ya mtoto inayohusiana na hatua iliyopendekezwa au kukataliwa, pamoja na kweli zinazohusiana na shida hiyo; na
6. Suluhisho lililopendekezwa la shida hiyo na kadri inavyojulikana na kupatikana kwako au wilaya ya shule kwa wakati huo.

Ilani inayohitajika kabla ya kusikilizwa kwa malalamiko ya mchakato wa haki

Wewe au wilaya ya shule mwaweza kukosa kupata kusikilizwa kwa mchakato wa haki hadi wewe au wilaya ya shule (au wakili wako au wakili wa wilaya ya shule), awakilishe malalamiko ya mchakato wa haki ambao unajumuisha habari zilizo rodheshwa hapo juu. Malalamiko ya mchakato wa haki huwasilishwa ipasavyo yanapokelewa na MDE na mhusika mwingine.

Utoshelevu wa malalamiko

Ndiposa malalamiko ya mchakato wa haki yaendeleo, lazima yaonekane kwamba yanatosha. Malalamiko ya mchakato wa haki yatazingatiwa kuwa yanatosheleza (kuwa yamekidhi mahitaji ya maudhui hapo juu) isipokuwa mhusika anayepokea malalamiko ya mchakato wa haki (wewe au wilaya ya shule) aarifu ALJ na mhusika mwingine kwa kuandika, ndani ya siku 15 za kalenda baada ya kupokea malalamiko hayo, kwamba mhusika anayepokea anaamini kuwa malalamiko ya mchakato wa haki hayakidhi mahitaji yaliyo rodheshwa hapo juu.

Ndani ya siku tano za kalenda baada ya kupokea arifa mhusika anayepokea (wewe au wilaya ya shule) anaona kuwa malalamiko ya mchakato wa haki hayatoshi, ni lazima ALJ amue kama malalamiko ya mchakato wa haki yanakidhi mahitaji yaliyo rodheshwa hapo juu, na kukuarifu wewe na wilaya ya shule kwa kuandika mara moja.

Marekebisho ya malalamiko

Wewe au wilaya ya shule inaweza kufanya mabadiliko kwa malalamiko kama tu:

1. Mhusika yule mwingine anaidhinisha mabadiliko hayo kwa kuandika na anapewa nafasi ya kutatua malalamiko ya mchakato wa haki kupitia mkutano wa utatuzi, uliofafanuliwa hapa chini; au
2. ALJ anatoa ruhusa ya mabadiliko, kabla ya siku tano kabla ya mchakato wa haki kuanza kusikilizwa.

Ikiwa mlalamikaji (wewe au wilaya ya shule) atafanya mabadiliko kwa malalamiko ya mchakato wa haki, ratiba za mkutano wa utatuzi (ndani ya siku 15 za kalenda baada ya kupokea malalamiko) na muda wa utatuzi (ndani ya siku 30 za kalenda baada ya kupokea malalamiko hayo) huanza tena tarehe ambayo malalamiko yaliyorekebishwa yanawasilishwa.

Majibu ya wilaya ya shule kwa malalamiko ya mchakato wa haki

Ikiwa wilaya ya shule haijakutumia notisi iliyoandikwa mapema, kama ilivyofafanuliwa chini ya kichwa cha, **Notisi Iliyoandikwa Mapema**, kuhusu suala kuu katika malalamiko yako ya mchakato wa haki, wilaya ya shule lazima, kati ya siku 10 za kalenda baada ya kupokea malalamiko ya mchakato wa haki, ikutumie majibu ambayo yanajumuisha:

1. Ufafanuzi wa kwanini wilaya ya shule ilipendekeza au ilikataa kuchukua hatua iliyoletwa katika malalamiko ya mchakato wa haki;
2. Ufafanuzi wa chaguo nyingine ambazo Timu ya IEP ya mtoto wako ilizingatia na sababu ambazo chaguo hizo zilikataliwa;
3. Ufafanuzi wa kila utaratibu wa tathmini, uchunguzi, rekodi au ripoti ambayo wilaya ya shule yako ilitumia kama msingi wa hatua iliyopendekezwa au kukataliwa; na
4. Ufafanuzi wa hali nyingine ambazo ni muhimu kwa hatua iliyopendekezwa au kukataliwa ya wilaya ya shule.

Kutoa taarifa katika vipengele 1-4 hapo juu hakuzui wilaya ya shule kudai kwamba malalamiko yako ya mchakato wa haki hayakutosha.

Majibu mengine ya mhusika kwa malalamiko ya mchakato wa haki

Isipokuwa kama ilivyosemwa chini ya kichwa-kidogo juu ya **majibu ya wilaya ya shule kwa malalamiko ya mchakato wa haki**, mhusika anayepokea malalamiko ya mchakato wa haki lazima, kati ya siku 10 za kalenda baada ya kupokea malalamiko, atumie mhusika yule mwingine majibu ambayo yanashughulikia hasa matatizo kwenye malalamiko hayo.

Fomu Kielelezo

34 CFR §300.509

MDE imeunda fomu ya kielelezo ili kukusaidia kuwasilisha malalamiko ya mchakato wa haki. Hupaswi kutumia fomu hiyo ya kielelezo ya MDE. Hata hivyo, malalamiko ya mchakato wa haki lazima yawe na taarifa zinazohitajika kwa ajili ya kuwasilisha malalamiko ya mchakato wa haki. Fomu hiyo ya kielelezo inapatikana kwenye [tovuti ya OSE](http://www.michigan.gov/specialeducation) (www.michigan.gov/specialeducation).

(Kumbuka: Utumiaji wa fomu ya kielelezo hauhakikishi kwamba ALJ atapata malalamiko ya kutosha ikiwa upande mwingine unapinga utoshelevu wa malalamiko.)

Nafasi ya Mtoto Wakati Malalamiko na Usikilizwaji wa Mchakato wa Haki Yakisubiri

34 CFR §300.518

Isipokuwa kama ilivyoonyeshwa hapa chini, chini ya kichwa cha, **Taratibu Wakati wa Kutoa Nidhamu kwa Watoto Wenye Ulemavu**, mara tu malalamiko ya mchakato wa haki yanawasilishwa kwa MDE na kupokelewa na upande mwingine, mtoto wako lazima abaki katika nafasi yake ya sasa ya elimu katika kipindi cha muda wa mchakato wa utatuzi, na wakati wa kusubiri uamuzi wa usikilizwaji wowote wa mchakato wa haki usio na upendeleo au kesi ya mahakama, isipokuwa wewe na Jimbo au wilaya ya shule mnakubali vinginevyo.

Ikiwa malalamiko ya mchakato unaotazamiwa yanahusisha maombi ya kuchukuliwa mara ya kwanza katika shule ya umma, mtoto wako, akiwa na ruhusu yako, lazima awekwe katika mpango wa kawaida wa shule ya umma hadi kukamilika kwa kesi hizo zote.

Ikiwa malalamiko ya mchakato wa haki yanahusisha maombi ya huduma ya kwanza chini ya Sehemu B ya IDEA ya mtoto ambaye anabadilisha kutoka kwa huduma chini ya Sehemu C ya IDEA hadi Sehemu B ya IDEA na ambaye hastahiki tena huduma za Sehemu C kwa sababu mtoto amefikia miaka mitatu, wilaya ya shule haipaswi kutoa huduma za Sehemu C ambazo mtoto huyo amekuwa akipokea. Mtoto huyo akipatikana anastahiki chini ya Sehemu B ya IDEA na umetoa ruhusa mtoto huyo apokee elimu maalum na huduma zinazolingana kwa mara ya kwanza, basi, ukisubiri matokeo ya kesi, wilaya ya shule lazima itoe elimu maalum na huduma hizo zinazolingana ambazo hazina mizozo (zile ambazo wewe na wilaya ya shule mnakubaliana).

Mchakato wa Utatuzi

34 CFR §300.510

Mkutano wa utatuzi

Wilaya ya shule lazima iitishwe mkutano wa utatuzi na wewe na mwanachama husika au wanachama wa Timu ya IEP ambao wana ufahamu mahususi wa ukweli ulioainishwa katika malalamiko yako ya mchakato wa haki. Mkutano wa utatuzi lazima uitishwe ndani ya siku 15 za kalenda baada ya malalamiko ya mchakato wa haki kuwasilishwa kwa MDE, na kupokelewa na wilaya ya shule. Usikilizaji wa mchakato wa haki hauwezi kuanza hadi mkutano wa utatuzi ufanyike. Mkutano huo:

1. Lazima uwe na mwakilishi wa wilaya ya shule ambaye ana mamlaka ya kutoa uamuzi kwa niaba ya wilaya ya shule; na
2. Huwezi kuwa na wakili wa wilaya ya shule isipokuwa wewe uwe na wakili.

Wewe na wilaya ya shule muamue wanachama wanaofaa wa Kikundi cha IEP watakaohudhuria mkutano huo.

Madhumuni ya mkutano huo ni wewe ujadili malalamiko yako ya mchakato wa haki, na kweli ambazo zinaunda msingi wa malalamiko hayo, ili wilaya ya shule iwe na nafasi ya kutatua mzozo huo.

Mkutano huo wa utatuzi hauhitajiki ikiwa:

1. Wewe na wilaya ya shule mkikubaliana kwa kuandika kuondoa mkutano huo; au
2. Wewe na wilaya ya shule mkikubaliana kutumia njia ya upatanisho, kama ilivyofafanuliwa chini ya kichwa cha, **Upatanisho.**

Kipindi cha utatuzi

Ikiwa wilaya ya shule haijatatua malalamiko ya mchakato wa haki hadi ukaridhika kati ya siku 30 za kalenda baada ya kupokea malalamiko ya mchakato wa haki (wakati wa kipindi cha muda wa mchakato wa utatuzi) kusikilizwa kwa mchakato wa haki unaweza kufanywa.

Muda maalum wa siku 45 za kalenda wa kutoa uamuzi wa mwisho huanza baada ya kuisha kwa siku 30 za kalenda za kipindi cha utatuzi, na ruhusa nyingine za marekebisho yaliyofanywa kwa siku 30 za kalenda za kipindi cha utatuzi, kama ilivyofafanulia hapo chini.

Isipokuwa mahali ambapo wewe na wilaya ya shule mmekubaliana kuondoa mchakato wa utatuzi au kutumia upatanisho, kukosa kwako kuhusika katika mkutano wa utatuzi kunaweza kuchelewesha muda maalum wa mchakato wa utatuzi na kusikilizwa kwa mchakato wa haki ushiriki katika mkutano.

Ikiwa baada ya kufanya jitihada na kuandika jitihada hizo, wilaya ya shule haiwezi kukupata katika mkutano wa utatuzi, wilaya ya shule inaweza, wakati wa mwisho wa siku 30 za kalenda za kipindi cha utatuzi, kuomba kwamba ALJ atupilie mbali malalamiko yako ya mchakato wa haki. Kuandikwa kwa jitihada kama hizo lazima kujumuishe rekodi ya majaribio ya wilaya ya shule kupanga wakati na mahali mnapokubaliana wote, kama vile:

1. Rekodi za kina za simu zilizopigwa au zilizojaribiwa kupigwa na matokeo ya simu hizo;
2. Nakala za mawasiliano ulizotumiwa na majibu yoyote yaliyopokewa; na
3. Rekodi za kina za ziara zilizofanywa nyumbani mwako au mahali pa ajira na matokeo ya ziara hizo.

Wilaya ya shule ikikosa kufanya mkutano wa utatuzi kati ya siku 15 za kalenda baada ya kupokea ilani yako ya malalamiko ya mchakato wa haki, au ikose

kuhusika kwenye mkutano wa utatuzi, unaweza kumuuliza ALJ atoe amri ya kwamba muda maalum wa kusikilizwa kwa mchakato wa haki wa siku 45 za kalenda uanze.

Marekebisho ya siku 30 za kalenda za kipindi cha utatuzi

Wewe na wilaya ya shule mkikubali kwa kuandika kuondoa mkutano wa utatuzi, muda maalum wa siku 45 za kalenda za kusikilizwa kwa mchakato wa haki huanza siku inayofuata.

Baada ya kuanza kwa upatanisho au mkutano wa utatuzi na kabla ya mwisho wa siku 30 za kalenda za kipindi cha utatuzi, wewe na wilaya ya shule mkikubali kwa kuandika kwamba hakuna makubaliano yanayowezezana, muda maalum wa siku 45 za kalenda za kusikilizwa kwa mchakato wa haki huanza siku inayofuata.

Wewe na wilaya ya shule mkikubali kutumia mchakato wa upatanisho, wakati wa mwisho wa siku 30 za kalenda za kipindi cha suluhisho, wahusika wote wanaweza kukubali kwa kuandika kuendelea na upatanisho hadi makubaliano yapatikane. Walakini, wewe au wilaya ya shule mkijiondoa baadaye kutoka kwenye mchakato wa upatanisho, muda maalum wa siku 45 za kalenda wa kusikilizwa kwa mchakato wa haki huanza siku inayofuata.

Makubaliano yaliyoandikwa ya maafikiano

Utatuzi wa mzozo ulifikiwa katika mkutano wa utatuzi, wewe na wilaya ya shule lazima muingie katika makubaliano ya kisheria yanayofunga ambayo:

1. Yametiwa saini na wewe na mwakilishi wa wilaya ya shule ambaye ana mamlaka ya kufunga wilaya ya shule; na
2. Yanaweza kutekelezwa katika mamlaka yoyote ya mahakama ya Jimbo (mahakama ya jimbo ambayo yana mamlaka ya kusikiliza kesi ya aina hii) au katika mahakama ya wilaya ya Marekani.

Kipindi cha kupitia makubaliano

Ikiwa wewe na wilaya ya shule mtaingia katika makubaliano yanayotokana na mkutano wa utatuzi, mhusika (wewe au wilaya ya shule) mnaweza kubatilisha makubaliano hayo ndani ya siku 3 za kazi baada ya wewe na wilaya ya shule kutia saini makubaliano hayo.

Usikilizwaji wa Malalamiko ya Mchakato wa Haki

Usikilizwaji wa Mchakato wa Haki usio na Upendeleo

34 CFR §300.511

Kwa ujumla

Wakati wowote malalamiko ya mchakato wa haki yanapowasilishwa, wewe au wilaya ya shule inayohusika katika mzozo huu lazima mpate nafasi ya usikilizwaji wa mchakato wa haki usio na upendeleo, kama ilivyofafanuliwa katika sehemu za **Malalamiko ya Mchakato wa Haki** na **Mchakato** wa Utatuzi.

Hakimu wa sheria asiyekuwa na upendeleo

Angalau, ALJ:

1. Lazima asiwe mwajiriwa wa MDE au wilaya ya shule inayohusika na elimu au malezi ya mtoto. Hata hivyo, mtu si mwajiriwa wa shirika kwa sababu tu analipwa na shirika hilo kufanya kazi kama ALJ;
2. Hapaswi kuwa na maslahi ya kibinafsi au ya kitaaluma ambayo yanakinzana na lengo la ALJ katika usikilizwaji;
3. Lazima awe na ujuzi na anaelewa masharti ya IDEA, na kanuni za serikali na jimbo zinazohusiana na IDEA, na tafsiri za kisheria za IDEA kutoka kwa mahakama za serikali na jimbo; na
4. Lazima awe na ujuzi na uwezo wa kuendesha kesi, na kufanya na kuandika maamuzi, kulingana na kanuni zinazofaa, za kisheria.

ALJ ni wafanyakazi wa Jimbo walioainishwa katika utumishi wa umma ambao ni mawakili na ambao wameajiriwa na Ofisi ya Jimbo ya Mikutano na Sheria za Utawala (SOAHR). MDE (kupitia SOAHR) huweka orodha inayojumuisha taarifa ya sifa za watu hao wanaohudumu kama ALJ.

Suala la kusikilizwa kwa mchakato wa haki

Upande ambao unaomba usikilizwaji wa mchakato wa haki (wewe au wilaya ya shule) hauwezi kuleta masuala wakati wa kusikilizwa kwa mchakato wa haki ambao haukushughulikiwa katika malalamiko ya mchakato wa haki, isipokuwa upande ule mwingine ukubali.

Muda wa kuomba kusikilizwa

Wewe au wilaya ya shule lazima mwasilishe malalamiko ya mchakato wa haki ndani ya miaka miwili ya tarehe ambayo wewe au wilaya ya shule mlijua au mlipaswa kujua kuhusu suala/masuala yaliyoshughulikiwa katika malalamiko.

Vighairi vya rekodi ya matukio

Rekodi ya matukio iliyo hapo juu hautumiki ikiwa haukuweza kuwasilisha malalamiko ya mchakato wa haki kwa sababu:

1. Wilaya ya shule hasa iliwasilisha vibaya kwamba ilikuwa imetatua shida au suala ambalo unaibua katika malalamiko yako; au
2. Wilaya ya shule ilikuficha taarifa ambazo ilipaswa kukupa chini ya Sehemu B au Sehemu C ya IDEA.

Haki za Kusikilizwa

34 CFR §300.512

Kwa ujumla

Mhusika yeyote katika usikilizaji wa mchakato wa haki (pamoja na usikilizaji unaohusiana na taratibu za nidhamu) ana haki ya:

1. Kuwa na au kushauriwa na wakili au watu walio na ufahamu maalum au mafunzo kuhusu shida za watoto walemavu;
2. Kuwasilisha ushahidi na kukubaliana, kuhoji, na kulazimisha mahudhurio ya mashahidi;
3. Kukataa kuletwa kwa ushahidi wowote wakati wa kusikilizwa ambao haujafichuliwa kwa mhusika huyo kabla ya siku tano za biashara kabla ya kusikilizwa;
4. Kupata rekodi iliyoandikwa, au kwa chaguo lako, rekodi pepe ya neno kwa neno ya usikilizwaji; na
5. Kupata maandishi, au, kwa chaguo lako, matokeo ya kielektroniki ya ukweli na maamuzi.

Ufichuaji wa ziada wa taarifa

Angalau siku tano za kazi kabla ya kusikilizwa kwa mchakato wa haki, wewe na wilaya ya shule lazima mfichuliane tathmini zote zilizokamilishwa kufikia tarehe hiyo na mapendekezo kulingana na tathmini hizo ambazo wewe au wilaya ya shule mnakusudia kutumia kwenye usikilizwaji.

ALJ anaweza kuzuia mhusika yeyote ambaye atashindwa kutii sharti hii kuwasilisha tathmini au mapendekezo husika kwenye kikao cha kusikilizwa bila idhini ya upande mwingine.

Haki za wazazi wakati wa usikilizwaji

Lazima upewe haki ya:

1. Mtoto wako kuwepo;
2. Kufungua usikilizaji huo kwa umma; na

3. Kupewa rekodi ya kusikilizwa, matokeo ya kweli na maamuzi bila gharama yoyote.

Maamuzi ya Usikilizwaji

34 CFR §300.513

Uamuzi wa hakimu wa sheria

Uamuzi wa ALJ kuhusu kama mtoto wako alipokea FAPE lazima uzingatie misingi ya kweli.

Katika masuala yanayodai ukiukaji wa utaratibu, ALJ anaweza kupata kwamba mtoto wako hakupokea FAPE ikiwa tu mapungufu ya utaratibu:

1. yalitatiza haki za mtoto wako za FAPE;
2. Yalizuiwa kwa kiasi kikubwa fursa yako ya kushiriki katika mchakato wa kufanya maamuzi kuhusu utoaji wa FAPE kwa mtoto wako; au
3. Yalisababisha kupungukiwa kwa manufaa ya kielimu.

Kifungu cha uundaji

Hakuna masharti yaliyoelezwa hapo juu yanayoweza kufasiriwa kuzuia ALJ kuagiza wilaya ya shule kutii mahitaji katika sehemu ya ulinzi wa kiutaratibu wa kanuni za serikali chini ya Sehemu ya B ya IDEA (34 CFR §§300.500 hadi 300.536).

Ombi la kando la usikilizwaji wa mchakato wa haki

Hakuna chochote katika sehemu ya ulinzi wa utaratibu wa kanuni za serikali chini ya Sehemu B ya IDEA (34 CFR §§300.500 hadi 300.536) kinaweza kufasiriwa kukuzuia kuwasilisha malalamiko tofauti ya mchakato wa haki kuhusu suala tofauti na malalamiko ya mchakato wa haki ambao tayari umewasilishwa.

Matokeo na uamuzi kwa jopo la ushauri na umma kwa ujumla

MDE, baada ya kufuta taarifa zozote zinazoweza kumtambua mtu, lazima:

1. Atoe matokeo na maamuzi ya usikilizwaji wa mchakato wa haki kwa kamati ya ushauri ya elimu maalum ya Jimbo; na
2. Afanye matokeo hayo na maamuzi hayo yapatikane kwa umma.

Kukata rufaa

Kukamilika kwa uamuzi; Kukata rufaa; Uhakiki usio na upendeleo

34 CFR §300.514

Kukamilika kwa uamuzi wa usikilizwaji

Uamuzi unaofanywa wakati wa kusikilizwa kwa mchakato wa haki (pamoja na kusikilizwa kunakohusiana na utaratibu wa kutoa nidhamu) ni wa mwisho, isipokuwa kama mhusika yeyote katika usikilizwaji (wewe au wilaya ya shule) akate rufaa kuhusu uamuzi huo kwa kuleta hatua ya madai, kama ilivyofafanuliwa hapo chini.

Muda na Urahisi wa Kusikilizwa

34 CFR §300.515

MDE lazima ahakikishe kwamba siku 45 za kalenda hazijapita baada ya kumalizika kwa muda wa siku 30 za kalenda kwa mikutano ya utatuzi au, haijazidi siku 45 za kalenda baada ya kuisha kwa muda uliorekebisha kama ilivyoielezwa chini ya kichwa kidogo cha, **Marekebisho ya siku 30 za kalenda za kipindi cha utatuzi**

1. Uamuzi wa mwisho hufikiwa katika usikilizaji huu, na
2. Nakala ya uamuzi hutumwa kwa kila mhusika.

ALJ anaweza kuongeza muda huu zaidi ya kipindi cha muda wa siku 45 za kalenda hapo juu kulingana na ombi la mhusika yeyote.

Kila usikilizaji lazima ufanywe kwa wakati na mahali ambapo ni rahisi kwako na kwa mtoto wako.

Hatua za Kiraia, Ikijumuishwa Kipindi cha Wakati wa Kuwasilisha Hatua Hizo

34 CFR §300.516

Kwa ujumla

Mhusika yeyote (wewe au wilaya ya shule) asiyekubaliana na matokeo na uamuzi wa usikilizaji wa mchakato wa haki (pamoja na usikilizaji unaohusiana na taratibu za nidhamu) ana haki ya kuleta mashtaka ya kiraia yanayohusiana na suala ambalo lilikuwa suala la usikilizaji wa mchakato wa haki. Hatua hiyo inaweza kuletwa kwa mahakama ya jimbo yenye mamlaka ya kisheria (mahakama ya jimbo ambayo inamamlaka ya kusikiliza kesi ya aina hii) au katika mahakama ya wilaya ya Marekani bila kuzingatia kiwango cha mzozo.

Kizuizi cha muda

Mhusika (wewe au wilaya ya shule) anayeleta mashtaka hayo atakuwa na siku 90 za kalenda kuanzia tarehe ya uamuzi wa ALJ kuwasilisha hatua ya kiraia.

Taratibu za ziada

Katika mashtaka yoyote ya kiraia, mahakama:

1. Hupokea rekodi za msimamizi wa kesi;
2. Husikia ushahidi wa zaidi wewe ukiomba au wilaya ya shule ikiomba; na
3. Huweka uamuzi wake kwa kuwepo kwa ushahidi na hupeana msaada ambao mahakama huonelea unafaa.

Mamlaka ya mahakama za wilaya

Mahakama za wilaya za Marekani zina mamlaka ya kutoa uamuzi wa hatua zilizoletwa chini ya Sehemu B ya IDEA bila kuzingatia kiwango cha mzozo.

Sheria ya uundaji

Hakuna kitu chochote katika Sehemu B ya IDEA kinachopinga au kuzuia haki, taratibu na suluhu zinazopatikana chini ya Katiba ya Marekani, Sheria ya 1990 ya Waamerika walemavu, Kichwa cha V cha sheria ya Urekebishaji ya 1973 (Sehemu ya 504), au sheria nyingine za Jimbo zinazolinda haki za watoto walemavu, isipokuwa kama kabla ya kuwasilishwa kwa hatua ya madai chini ya sheria hizi ukitaifuta msaada ambao unapatikana pia chini ya Sehemu B ya IDEA, taratibu za mchakato wa haki uliofafanuliwa hapo juu lazima utumiwe kabisa kama vile ingelivyotumiwa kama inavyohitajika ikiwa chama hicho kingewasilisha hatua hiyo chini ya Sehemu B ya IDEA. Hii inamaanisha kwamba unaweza kuwa na masuluhisho yanayopatikana chini ya sheria nyingine ambazo zinapitana na zile zinazopatikana chini ya IDEA, ili upate usaidizi chini ya sheria hizo, lakini kwa ujumla, lazima kwanza utumie marekebisho ya msimamizi yanayopatikana chini ya IDEA (k.m., malalamiko ya mchakato wa haki, mkutano wa utatuzi, na utaratibu wa kusikilizwa kwa mchakato wa haki usio na upendeleo) kabla ya kwenda moja kwa moja mahakamani.

Ada ya Wakili

34 CFR §300.517

Kwa ujumla

Katika hatua yoyote au kesi iliyoletwa chini ya Sehemu B ya IDEA, ikiwa utashinda, mahakama, kwa uamuzi wake, inaweza kukupa ada zinazofaa za mawakili kama sehemu ya gharama kwako.

Katika hatua yoyote au kesi iliyoletwa chini ya Sehemu B ya IDEA, mahakama, kwa uamuzi wake, inaweza kutoa ada zinazofaa za wakili kama sehemu ya gharama

kwa wakala wa elimu wa serikali au wilaya ya shule, itakayolipwa na wakili wako, ikiwa wakili: (a) aliwasilisha malalamiko au kesi mahakamani ambayo mahakama inaona ni ya kipuuzi, haina mashiko, au haina msingi; au (b) aliendelea kushtaki baada ya kesi hiyo kuwa ya kipuuzi, isiyo na sababu, au isiyo na msingi; au

Katika hatua yoyote au kesi iliyoletwa chini ya Sehemu B ya IDEA, mahakama, kwa uamuzi wake, inaweza kutoa ada zinazofaa za wakili kama sehemu ya gharama kwa wakala wa elimu wa serikali au wilaya ya shule, ambayo italipwa na wewe au wakili wako, ikiwa ombi lako la kusikilizwa kwa mchakato wa haki au kesi ya baadaye ya mahakama iliwasilishwa kwa madhumuni yoyote yasiyofaa, kama vile kunyanyasa, kusababisha ucheleweshaji usio wa lazima, au kuongeza gharama ya hatua au kesi hiyo.

Tuzo za ada

Mahakama hutoa ada zinazofaa za mawakili kama ifuatavyo:

1. Ada lazima ziwe kulingana na viwango vilivyopo katika jamii ambamo hatua au usikilizaji ulitokea kwa aina na ubora wa huduma zinazotolewa. Hakuna bonasi au kizidishi kinachoweza kutumika katika kuhesabu ada zinazotolewa.
2. Ada haziwezi kutolewa na gharama husika haziwezi kurejeshwa katika hatua au kesi yoyote chini ya Sehemu B ya IDEA kwa huduma zilizofanywa baada ya toleo lililoandikwa la malipo kwako ikiwa:
  - a. Ofa hiyo hutolewa ndani ya muda uliowekwa na Kanuni ya 68 ya Sheria za Serikali za Utaratibu wa Kiraia au, katika kesi ya kusikilizwa kwa mchakato wa haki, wakati wowote zaidi ya siku 10 za kalenda kabla ya kesi kuanza;
  - b. Ofa hiyo haikubaliwi ndani ya siku 10 za kalenda; na
  - c. Mahakama au ALJ inaona kwamba afueni iliyopatikana na wewe haipendezi zaidi kwako kuliko toleo la suluhu.Licha ya vizuizi hivi, utoaji wa ada za wakili na gharama husiani zinaweza kutolewa kwako ikiwa utashinda na ulikuwa na sababu za kutosha za kukataa ombi la kulipa.
3. Ada haziwezi kutolewa zinazohusiana na mkutano wowote wa Timu ya IEP isipokuwa mkutano utafanywa kama matokeo ya shughuli za kiutawala au hatua ya mahakama.
4. Ada pia haziwezi kutolewa kwa upatanisho kama ilivyofafanuliwa chini ya kichwa cha, **Upatanisho**.
5. Mkutano wa utatuzi, kama ilivyoielezwa chini ya kichwa cha, **Mkutano wa utatuzi**, hauzingatiwi kuwa mkutano ulioitishwa kwa sababu ya usikilizwaji au hatua ya mahakama, na pia hauchukuliwi kama kikao cha usimamizi au hatua ya mahakama kwa madhumuni ya masharti ya ada za mawakili hawa.

Mahakama hupunguza, kama kama inavyofaa, kiasi cha ada za mawakili zinazotolewa chini ya Sehemu B ya IDEA, iwapo mahakama itapata kwamba:

1. Wewe, au wakili wako, wakati wa hatua au mchakato, mlichelewesha bila sababu utatuzi wa mwisho wa mzozo;
2. Kiasi cha ada za mawakili zilizoidhinishwa kutuzwa isivyofaa huzidi kiwango cha saa kilichopo katika jumuiya kwa huduma sawa na mawakili wenye ujuzi, sifa na uzoefu unaofanana;
3. Muda uliotumika na huduma za kisheria zilizotolewa zilikuwa nyingi kwa kuzingatia hali ya mwenendo au kesi; au
4. Wakili anayekuwakilisha hakutoa kwa wilaya ya shule taarifa sahihi katika notisi ya ombi la mchakato wa haki kama ilivyofafanuliwa chini ya kichwa cha, **Malalamiko ya Mchakato wa Haki.**

Hata hivyo, mahakama inaweza isipunguze ada ikiwa mahakama itapata kwamba jimbo au wilaya ya shule ilichelewesha isivyo utatuzi wa mwisho wa hatua au kesi au kulikuwa na ukiukaji chini ya masharti ya ulinzi wa utaratibu ya Sehemu B ya IDEA.

Taratibu Wakati wa Kuwaadhibu Watoto Wenye Ulemavu

Mamlaka ya Wafanyakazi wa Shule

34 CFR §300.530

Uamuzi wa kesi kwa kesi

Wafanyakazi wa shule wanaweza kuzingatia hali zozote za kipekee kwa msingi wa kesi baada ya nyingine, wakati wa kuamua ikiwa mabadiliko ya upangaji, yaliyofanywa kwa mujibu wa mahitaji yafuatayo yanayohusiana na nidhamu, yanafaa kwa mtoto mwenye ulemavu anayekiuka kanuni za maadili za wanafunzi shuleni.

Kwa ujumla

Kwa kadiri kwamba pia wanachukua hatua hizo kwa watoto wasio na ulemavu, wafanyakazi wa shule wanaweza, kwa muda usiozidi **siku 10 za shule**, kumwondoa mtoto mwenye ulemavu ambaye anakiuka kanuni za maadili za wanafunzi kutoka kwenye nafasi yake ya sasa hadi mpangilio mbadala wa elimu wa muda unaofaa, mpangilio mwingine, au kusimamishwa. Wafanyakazi wa shule wanaweza pia kulazimisha uondoaji wa ziada wa mtoto wa **siku zisizozidi 10 za shule** katika mwaka huo huo wa masomo kwa matukio tofauti ya utovu wa nidhamu, mradi uondoaji huo hayasababishi mabadiliko ya upangaji (angalia **Mabadiliko ya Nafasi kwa sababu ya Kuondolewa ili Kuadhibiwa** kwa ufafanuzi, hapa chini).

Mara mtoto mwenye ulemavu anapoondolewa kwenye nafasi yake ya sasa kwa jumla ya **siku 10 za shule** katika mwaka huo huo wa shule, wilaya ya shule lazima, wakati wa siku zozote zinazofuata za kuondolewa katika mwaka huo wa shule, itoe huduma kwa kiwango kinachohitajika chini ya kichwa kidogo cha **Huduma**.

Mamlaka ya ziada

Ikiwa tabia iliyokeuka kanuni za mienendo ya wanafunzi haikuwa onyesho la ulemavu wa mtoto (angalia hapo chini **Uamuzi wa onyesho**) na mabadiliko ya kinidhamu ya mahali inaweza kupita **siku 10 za shule** zikifuatana, mtumishi wa shule anaweza kutumia utaratibu wa nidhamu kwa mtoto huyo mlemavu kwa njia sawa na muda sawa kama ingelivyokuwa kwa watoto wasio na ulemavu, isipokuwa shule hiyo lazima itoe huduma kwa mtoto huyo kama ilivyofafanuliwa hapo chini, chini ya **Huduma**. Timu ya IEP ya mtoto huamua mpangilio mbadala wa elimu wa muda wa huduma hizo.

Huduma

Huduma ambazo ni lazima zitolewe kwa mtoto mwenye ulemavu ambaye ameondolewa kwenye nafasi ya sasa ya mtoto zinaweza kutolewa katika mazingira mbadala ya muda ya elimu.

Wilaya ya shule inahitajika tu kutoa huduma kwa mtoto mwenye ulemavu ambaye ameondolewa kwenye nafasi yake ya sasa kwa **siku 10 za shule au chini** katika mwaka huo wa shule, ikiwa inatoa huduma kwa mtoto asiye na ulemavu ambaye ameondolewa vile vile. Michigan haihitaji huduma kwa wanafunzi ambao hawana ulemavu ambao wameondolewa kwa sababu za kinidhamu.

Mtoto mwenye ulemavu ambaye ameondolewa mahali alipo kwa sasa kwa zaidi ya **siku 10 za shule** lazima:

1. Aendelee kupokea huduma za elimu, ili kumwezesha mtoto kuendelea kushiriki katika mtaala wa elimu ya jumla, ingawa katika mazingira mengine, na kuendelea kufikia malengo yaliyowekwa katika IEP ya mtoto; **na**
2. Apokee, inavyofaa, tathmini ya utendaji kazi (FBA), na huduma za kuingilia kati tabia na marekebisho, ambazo zimeundwa kushughulikia ukiukaji wa tabia ili isijirudie tena.

Baada ya mtoto mwenye ulemavu kuondolewa kwenye nafasi yake ya sasa kwa **siku 10 za shule** katika mwaka huo huo wa shule, na ikiwa kuondolewa kwa sasa ni kwa **siku 10 za shule** mfululizo au chini **na** ikiwa kuondolewa huko si mabadiliko ya nafasi. (tazama ufafanuzi hapa chini), basi wafanyakazi wa shule, kwa kushauriana na angalau mmoja wa walimu wa mtoto, huamua ni kwa kiwango gani huduma zinahitajika ili kumwezesha mtoto kuendelea kushiriki katika mtaala wa elimu ya jumla, ingawa katika mazingira mengine, na maendeleo kuelekea kufikia malengo yaliyowekwa katika IEP ya mtoto.

Ikiwa kuondolewa huko ni mabadiliko ya nafasi (angalia ufafanuzi hapa chini), Timu ya IEP ya mtoto huamua huduma zinazofaa ili kumwezesha mtoto kuendelea kushiriki katika mtaala wa elimu ya jumla, ingawa katika mazingira mengine, na kuendelea kufikia malengo yaliyowekwa katika IEP ya mtoto.

Uamuzi wa udhihirisho

Ndani ya **siku 10 za shule** baada ya uamuzi wowote wa kubadilisha nafasi ya mtoto mwenye ulemavu kwa sababu ya ukiukaji wa kanuni za maadili ya mwanafunzi, (isipokuwa kuondolewa ambao ni **siku 10 za shule** mfululizo au chini na sio mabadiliko ya nafasi), wilaya ya shule, mzazi, na washiriki husika wa Timu ya IEP (kama ilivyoamuliwa na mzazi na wilaya ya shule) lazima wakague taarifa zote muhimu katika faili ya mwanafunzi, ikijumuisha IEP ya mtoto, uchunguzi wowote wa mwalimu, na taarifa yoyote muhimu iliyotolewa na wazazi ili kuamua:

1. Kama tabia husika ilisababishwa na, au kuwa na uhusiano wa moja kwa moja na mkubwa na, ulemavu wa mtoto; au
2. Ikiwa mwenendo unaozungumziwa ulikuwa ni matokeo ya moja kwa moja ya wilaya ya shule kushindwa kutekeleza IEP ya mtoto.

Ikiwa wilaya ya shule, mzazi, na washiriki husika wa Timu ya IEP ya mtoto watabaini kuwa mojawapo ya masharti hayo yalitimizwa, mwenendo lazima ubainishwe kuwa dhihirisho la ulemavu wa mtoto.

Ikiwa wilaya ya shule, mzazi, na washiriki husika wa Timu ya IEP ya mtoto watabaini kuwa mwenendo unaozungumziwa ulikuwa matokeo ya moja kwa moja ya wilaya ya shule kushindwa kutekeleza IEP, wilaya ya shule lazima ichukue hatua za haraka kurekebisha kasoro hizo.

Uamuzi kwamba tabia hiyo ilikuwa dhihirisho la ulemavu wa mtoto

Ikiwa wilaya ya shule, mzazi, na washiriki husika wa Timu ya IEP watabaini kuwa mwenendo huo ulikuwa dhihirisho la ulemavu wa mtoto, Timu ya IEP lazima:

1. Ifanye FBA, isipokuwa wilaya ya shule ilikuwa imefanya FBA kabla ya tabia iliyosababisha mabadiliko ya upangaji kutokea, na kutekeleza mpango wa kuingilia kati tabia (BIP) ya mtoto; au
2. Ikiwa BIP tayari imeanzishwa, kagua BIP, na uirekebishe, inapohitajika, ili kushughulikia tabia hiyo.

Isipokuwa kama ilivyoielezwa hapa chini, chini ya kichwa kidogo cha, **Hali maalum**, wilaya ya shule lazima imrudishe mtoto mahali ambapo mtoto aliondolewa, isipokuwa mzazi na wilaya wakubali kubadilishwa kwa upangaji kama sehemu ya marekebisho ya BIP.

Hali maalum

Iwe tabia hiyo ilikuwa dhihirisho la ulemavu wa mtoto au la, wafanyakazi wa shule wanaweza kumwondoa mwanafunzi kwenye mazingira mbadala ya muda ya elimu (yaliyoamuliwa na Timu ya IEP ya mtoto) kwa hadi siku 45 za shule, ikiwa mtoto:

1. Anabeba silaha shuleni au ana silaha shuleni, kwenye majengo ya shule, au kwenye hafla ya shule iliyo chini ya mamlaka ya MDE au wilaya ya shule;
2. Kwa kujua ana au anatomia dawa za kulevya, au anauza au anaomba uuzaji wa vitu vinavyodhibitiwa akiwa shuleni, kwenye eneo majengo ya shule, au kwenye hafla ya shule iliyo chini ya mamlaka ya MDE au wilaya ya shule; au
3. Amemjeruhi mtu mwingine vibaya sana akiwa shuleni, kwenye majengo ya shule, au kwenye hafla ya shule iliyo chini ya mamlaka ya MDE au wilaya ya shule.

Ufafanuzi

Dawa zinazodhibitiwa inamaanisha dawa au dutu nyingine zilizotambuliwa chini ya ratiba ya I, II, III, IV, au V katika kifungu cha 202(c) cha Sheria ya Dawa Zinazodhibitiwa (21 U.S.C. 812(c)).

Dawa haramu inamaanisha kitu kinachodhibitiwa; lakini haijumuishi dawa zinazodhibitiwa ambazo zinamilikiwa kisheria au zinatumiwa chini ya usimamizi wa mtaalamu wa afya aliyeidhinishwa au ambazo zinamilikiwa kisheria au zinatumiwa chini ya mamlaka mengine yoyote chini ya Sheria hiyo au chini ya kifungu chochote cha sheria ya Serikali.

Kuumizwa mwili sana ina maana inayotolewa na neno "kuumizwa mwili sana" chini ya aya ya (3) ya kifungu kidogo cha (h) cha kifungu cha 1365 cha kichwa cha 18, Sheria ya Marekani. (Angalia Kiambatisho A.)

Silaha ina maana inayotolewa na neno "silaha hatari" chini ya aya ya (2) ya kifungu kidogo cha (g) cha kifungu cha 930 cha kichwa cha 18, Sheria ya Marekani. (Angalia Kiambatisho A.)

Taarifa

Katika tarehe ambayo uamuzi wa kumwondoa mtoto utafanywa, ambayo ni mabadiliko ya nafasi ya mtoto kwa sababu ya ukiukaji wa kanuni za maadili ya wanafunzi, wilaya ya shule lazima iwajulishe wazazi kuhusu uamuzi huo, na kuwapa wazazi notisi ya ulinzi wa utaratibu.

Mabadiliko ya Nafasi Kwa Sababu ya Kuondolewa ili Kuadhibiwa

34 CFR §300.536

Kuondolewa kwa mtoto mwenye ulemavu kutoka kwa nafasi ya sasa ya elimu ya mtoto ni **mabadiliko ya nafasi** ikiwa:

1. Kuondolewa huko ni kwa zaidi ya siku 10 za shule mfululizo; **au**
2. Mtoto amekabiliwa na misururu ya uondoaji unaojumuisha mtindo kwa sababu:
  - a. Misururu hiyo ya uondoaji kwa jumla ni zaidi ya siku 10 za shule katika mwaka wa masomo;
  - b. Tabia ya mtoto inafanana kwa kiasi kikubwa na tabia ya mtoto katika matukio ya awali ambayo yalisababisha misururu hiyo ya kuondolewa; na
  - c. Kati ya mambo ya ziada kama vile urefu wa muda wa kila kuondolewa, jumla ya muda ambao mtoto ameondolewa, na ukaribu wa kuondolewa kwa kila ile nyingine.

Ikiwa mtindo wa uondoaji unajumuisha mabadiliko ya upangaji unaoamuliwa kwa msingi wa kesi baada ya kesi na wilaya ya shule na, ikiwa itapingwa, inaweza kukaguliwa kupitia mchakato unaostahiki na kesi za mahakama.

Uamuzi wa Mpangilio

34 CFR § 300.531

Timu ya IEP lazima iamue mpangilio mbadala wa elimu wa muda wa uondoaji ambao ni **mabadiliko ya upangaji**, na uondoaji chini ya vichwa vya, **Mamlaka ya ziada** na **Hali Maalum**, hapo juu.

Kukata rufaa

34 CFR § 300.532

Kwa ujumla

Mzazi wa mtoto mwenye ulemavu anaweza kuwasilisha malalamiko ya mchakato wa haki (tazama hapo juu) kuomba kusikilizwa kwa mchakato wa haki ikiwa hakubaliani na:

1. Uamuzi wowote kuhusu upangaji uliofanywa chini ya masharti haya ya nidhamu; au
2. uamuzi wa onyesho uliofananuliwa hapo juu.

Wilaya ya shule inaweza kuwasilisha malalamiko ya mchakato unaotazamiwa (angalia hapo juu) ili aombe kusikilizwa kwa mchakato unaotazamiwa ikiwa anaamini kwamba kutunza mahali pa sasa pa mtoto kunaweza kusababisha kuumia kwa mtoto au kuumia kwa wengine.

Mamlaka ya hakimu wa sheria

ALJ ambaye anakidhi mahitaji yaliyofananuliwa chini ya kichwa kidogo cha, **Hakimu wa sheria asiyekuwa na upendeleo**, lazima asikilize mchakato wa haki na afanye uamuzi. ALJ anaweza:

1. Kuremjesha mtoto mwenye ulemavu mahali ambapo mtoto aliondolewa ikiwa ALJ atabaini kuwa kuondolewa huko kulikuwa kukiuka matakwa yaliyofananuliwa chini ya kichwa cha, **Mamlaka ya Wafanyakazi wa Shule**, au kwamba tabia ya mtoto ilikuwa dhihirisho la ulemavu wa mtoto; au
2. Aagize mabadiliko ya upangaji wa mtoto mwenye ulemavu hadi katika mazingira mbadala ya elimu wa muda yanaofaa kwa muda usiozidi siku 45 za shule ikiwa ALJ ataamua kwamba kudumisha nafasi ya sasa ya mtoto kuna uwezekano mkubwa wa kusababisha madhara kwa mtoto au kwa wengine.

Taratibu hizi za usikilizaji zinaweza kurudiwa, ikiwa wilaya ya shule inaamini kuwa kumrejsha mtoto katika eneo la awali kuna uwezekano mkubwa wa kusababisha jeraha kwa mtoto au kwa wengine.

Wakati wowote mzazi au wilaya ya shule inapowasilisha malalamiko ya mchakato wa haki kuomba kusikilizwa kwa namna hiyo, ni lazima usikilizwaji ambao unakidhi mahitaji yaliyofafanuliwa chini ya vichwa vya **Malalamiko ya Mchakato wa Haki, Usikilizwaji wa Malalamiko ya Mchakato wa Haki**, isipokuwa kama ifuatavyo:

1. MDE apange usikilizwaji wa haraka wa mchakato wa haki, ambao lazima ufanyike ndani ya siku **20** za shule za tarehe ya kusikilizwa kwa ombi na lazima utoe uamuzi ndani ya siku **10** za shule baada ya kusikilizwa.
2. Isipokuwa wazazi na wilaya ya shule wakubaliane kwa kuandika kuondoa mkutano huo, au wakubali kutumia upatanisho, mkutano wa kutatua lazima ufanyike ndani ya siku **saba** za kalenda baada ya kupokea taarifa ya malalamiko ya mchakato wa haki. Usikilizwaji unaweza kuendelea isipokuwa suala hilo liwe limetatuliwa kwa kuridhisha pande zote mbili ndani ya siku **15** za kalenda baada ya kupokea malalamiko ya mchakato wa haki.

Uamuzi unaofanywa katika usikilizwaji wa haraka wa mchakato wa haki ni wa mwisho, isipokuwa kwamba mhusika yeyote anayehusika katika usikilizwaji (wewe au wilaya ya shule) anaweza kuchukua hatua ya kiraia, kama ilivyofafanuliwa chini ya kichwa cha "Hatua za Kiraia, Ikijumuishia Kipindi cha Wakati wa Kuwasilisha Hatua Hizo."

Upangaji Wakati wa Rufaa

34 CFR §300.533

Kama ilivyoielezwa hapo juu, wakati mzazi au wilaya ya shule imewasilisha malalamiko ya mchakato wa haki kuhusiana na masuala ya kinidhamu, mtoto lazima (isipokuwa mzazi na MDE au wilaya ya shule wakubaliane vinginevyo) abaki katika mazingira mbadala ya elimu ya muda akisubiri uamuzi wa afisa wa usikilizaji, au hadi kumalizika kwa kipindi cha muda wa kuondolewa kama ilivyotolewa na kuelezwa chini ya kichwa cha, Mamlaka ya Wafanyakazi wa Shule, chochote kitakachotokea kwanza.

Ulinzi kwa Watoto ambao Bado Hawajastahiki Elimu Maalum na Huduma Husiani

34 CFR §300.534

Kwa ujumla

Ikiwa mtoto hajatambuliwa kuwa anastahili kupata elimu maalum na huduma husiani na anakiuka kanuni za mwenendo wa wanafunzi, lakini wilaya ya shule iwe

ilijua awali (kama ilivyobainishwa hapa chini) tabia iliyosababisha hatua ya kinidhamu, kwamba mtoto huyo alikuwa mtoto mwenye ulemavu, basi mtoto anaweza kudai ulinzi wowote ulioelezwa katika notisi hii.

Msingi wa maarifa kwa maswala ya kinidhamu

Wilaya ya shule lazima ichukuliwe kuwa ina ufahamu kuwa mtoto ni mtoto mwenye ulemavu ikiwa, kabla ya tabia iliyoleta hatua ya kinidhamu kutokea:

1. Mzazi wa mtoto alielezea wasiwasi wake kwa kuandika kwamba mtoto anahitaji elimu maalum na huduma husiani kwa usimamizi au wafanyakazi wa utawala wa shirika linalofaa la elimu, au mwalimu wa mtoto;
2. Mzazi aliomba tathmini inayohusiana na ustahiki wa elimu maalum na huduma husiani chini ya Sehemu B ya IDEA; au
3. Mwalimu wa mtoto, au wafanyakazi wengine wa wilaya wa shule walielezea wasiwasi mahususi kuhusu mtindo wa tabia ulioonyeshwa na mtoto moja kwa moja kwa mkurugenzi wa elimu maalum wa wilaya ya shule au kwa wasimamizi wengine wa wilaya ya shule.

Kighairi

Wilaya ya shule haitachukuliwa kuwa ilikuwa na ufahamu huo ikiwa:

1. Mzazi wa mtoto hajaruhusu tathmini ya mtoto au amekataa huduma za elimu maalum; au
2. Mtoto ametathminiwa na kuamuliwa kuwa si mtoto mwenye ulemavu chini ya Sehemu B ya IDEA.

Masharti yanayotumika ikiwa hakuna msingi wa ufahamu

Iwapo kabla ya kuchukua hatua za kinidhamu dhidi ya mtoto, wilaya ya shule haikuwa na ufahamu kuwa mtoto ni mtoto mwenye ulemavu, kama ilivyoelezwa hapo juu chini ya vichwa vidogo vya, **Msingi wa ufahamu wa masuala ya kinidhamu** na **Kighairi**, mtoto huyo anaweza kuchukuliwa hatua za kinidhamu zinazotumika kwa watoto wasio na ulemavu wanaojihusisha na tabia kama hizo.

Hata hivyo, ikiwa ombi limetolewa kwa ajili ya tathmini ya mtoto katika kipindi ambacho mtoto anachukuliwa hatua za kinidhamu, tathmini hiyo lazima ifanyike kwa njia ya haraka.

Hadi tathmini hiyo ikamilike, mtoto hubakia katika nafasi ya elimu iliyoamuliwa na mamlaka ya shule, ambayo inaweza kujumuisha kusimamishwa au kufukuzwa bila huduma za elimu.

Ikiwa mtoto ameamuliwa kuwa mtoto mwenye ulemavu, kwa kuzingatia taarifa kutoka kwenye tathmini iliyofanywa na wilaya ya shule, na taarifa iliyotolewa na wazazi, wilaya ya shule lazima itoe elimu maalum na huduma husiani kwa mujibu wa Sehemu B ya IDEA, ikijumuisha mahitaji ya kinidhamu yaliyoelezwa hapo juu.

Rufaa na Hatua za Watekelezaji wa Sheria na Mamlaka za Mahakama

34 CFR §300.535

Sehemu B ya IDEA:

1. Haikatazi shirika kuripoti uhalifu uliofanywa na mtoto mwenye ulemavu kwa mamlaka zinazofaa; au
2. Haiwazuii watekelezaji wa sheria na mamlaka za mahakama kutekeleza majukumu yao kuhusiana na matumizi ya sheria za serikali na jimbo kwa uhalifu unaotendwa na mtoto mwenye ulemavu.

Usambazaji wa rekodi

Ikiwa wilaya ya shule itaripoti uhalifu uliofanywa na mtoto mwenye ulemavu, wilaya ya shule :

1. Lazima ihakikishe kwamba nakala za elimu maalum na rekodi za nidhamu za mtoto zimesambazwa ili kuzingatiwa na mamlaka ambayo shirika linaripoti uhalifu; na
2. Inaweza kusambaza nakala za elimu maalum na rekodi za nidhamu za mtoto kwa kiwango kinachoruhusiwa na FERPA.

Mahitaji ya Upangaji wa Pamoja na Wazazi wa Watoto katika Shule za Kibinafsi kwa Gharama za Umma

---

Kwa ujumla

34 CFR §300.148

Sehemu B ya IDEA haihitaji wilaya ya shule kulipia gharama ya elimu, ikiwa ni pamoja na elimu maalum na huduma husika, za mtoto wako mwenye ulemavu katika shule au kituo cha kibinafsi ikiwa wilaya ya shule ilifanya FAPE ipatikane kwa mtoto wako na unachagua kumweka mtoto katika shule au kituo cha kibinafsi Hata hivyo, wilaya ya shule ambako shule ya kibinafsi iko lazima ijumuishe mtoto wako katika idadi ya watu ambao mahitaji yao maalum ya elimu yanashughulikiwa chini ya masharti ya Sehemu ya B kuhusu watoto ambao wamewekwa na wazazi wao katika shule ya kibinafsi chini ya 34 CFR §§300.131 hadi 300.144.

Fidia kwa ajili ya kuwekwa katika shule ya kibinafsi

Ikiwa mtoto wako alipokea elimu maalum na huduma husiani hapo awali chini ya mamlaka ya wilaya ya shule, na unachagua kumwandikisha mtoto wako katika shule ya kibinafsi ya chekechea, shule ya msingi, au sekondari bila idhini au rufaa ya wilaya ya shule, mahakama au ALJ anaweza kuhitaji wakala kukurejeshea gharama ya uandikishaji huo ikiwa mahakama au ALJ atagundua kuwa wakala hakufanya FAPE ipatikane kwa mtoto wako kwa wakati ufaao kabla ya uandikishaji huo na kwamba upangaji wa faragha unafaa. ALJ au mahakama inaweza kupata kuwa nafasi yako inafaa, hata kama nafasi hiyo haifikii viwango vya Jimbo vinavyotumika kwa elimu inayotolewa na MDE na wilaya za shule.

Kikomo cha fidia

Gharama ya fidia ilivyoelezwa katika aya hapo juu inaweza kupunguzwa au kukataliwa:

1. Ikiwa: (a) Katika mkutano wa hivi majuzi zaidi wa IEP uliohudhuria kabla ya kuondolewa kwa mtoto wako kutoka shule ya umma, hukuarifu Timu ya IEP kwamba ulikuwa unakataa upangaji uliopendekezwa na wilaya ya shule ili kumpa mtoto wako FAPE, ikiwa ni pamoja na kueleza wasiwasi wako na nia yako ya kumwandikisha mtoto wako katika shule ya kibinafsi kwa gharama ya umma; au (b) Angalau siku 10 za kazi (pamoja na likizo yoyote ambayo hutokea siku ya kazi) kabla ya kuondolewa kwa mtoto wako kutoka shule ya umma, hukutoa taarifa iliyoandikwa kwa wilaya ya shule kuhusu habari hiyo;
2. Ikiwa, kabla ya kuondolewa kwa mtoto wako kutoka shule ya umma, wilaya ya shule ilikupa notisi iliyoandikwa mapema, ya nia yake ya kutathmini mtoto wako (pamoja na taarifa ya madhumuni ya tathmini ambayo ilikuwa sahihi na ya kuridhisha), lakini hukumfanya mtoto apatikane kwa ajili ya tathmini;
au

3. Baada ya mahakama kugundua kuwa hatua zako hazikuwa za busara.

Hata hivyo, gharama ya fidia:

1. Haipaswi kupunguzwa au kukataliwa kwa kushindwa kutoa notisi ikiwa: (a) Shule ilikuzuia kutoa notisi; (b) Hukuwa umepokea taarifa ya wajibu wako wa kutoa notisi iliyoelezwa hapo juu; au (c) Kutii mahitaji yaliyo hapo juu kunaweza kusababisha madhara ya kimwili kwa mtoto wako; na
2. Kwa uamuzi wa mahakama au ALJ, haiwezi kupunguzwa au kukataliwa kwa kushindwa kwa wazazi kutoa notisi inayohitajika ikiwa: (a) Mzazi hajui kusoma na kuandika au hawezi kuandika kwa Kiingereza; au (b) Kutii mahitaji yaliyo hapo juu kunaweza kusababisha madhara makubwa ya kihisia kwa mtoto.

Uhamisho wa Haki za Wazazi Katika Umri wa Wengi

34 CFR §300.520

Mwanafunzi aliye na ulemavu anapofikisha umri wa miaka ya wengi (umri wa miaka 18 huko Michigan ikiwa mlezi wa kisheria hajateuliwa na mahakama), wakala wa umma lazima atoe notisi zozote zinazohitajika chini ya Sehemu B ya IDEA kwa mwanafunzi na mzazi na haki zote zinazotolewa kwa mzazi chini ya Sehemu B ya IDEA ya uhamisho kwa mwanafunzi. Haki zote zinazopewa mzazi pia huhamishiwa kwa wanafunzi ambao wamefikia umri wa watu wengi na ambao wamefungwa katika taasisi ya urekebishaji tabia ya watu wazima au ya watoto ya serikali, jimbo au ya ndani.

Kiambatisho A - Ufafanuzi wa Serikali

Majeraha Mabaya ya Kimwili

18 USC 1365(h)

3. Neno "jeraha kubwa la mwili" linamaanisha jeraha la mwili ambalo linajumuisha -
  - (A) hatari kubwa ya kifo;
  - (B) maumivu makali ya kimwili;
  - (C) uharibifu wa muda mrefu na dhahiri; au
  - (D) upotezaji wa muda mrefu au kuacha kufanya kazi kwa kiungo cha mwili, ogani, au uwezo wa akili; na
4. Neno "jeraha la mwili" linamaanisha -
  - (A) kukatwa, mchubuko, michubuko, kuungua, au uharibifu;
  - (B) maumivu ya kimwili;
  - (C) ugonjwa;
  - (D) kuacha kufanya kazi kwa kiungo cha mwili, ogani, au uwezo wa akili; au
  - (E) jeraha lingine lolote kwa mwili, haijalishi ni la muda gani.

Silaha

18 USC 930(g)

(2) Neno "silaha ya hatari" humaanisha silaha, kifaa, chombo, nyenzo, au kitu, chenye uhai au kisicho na uhai, ambacho kinatumika, au ambacho kinaweza kwa urahisi kusababisha kifo au jeraha kubwa la mwili, isipokuwa kwamba neno hilo halijumuishi kisu cha mfukoni chenye bapa isiyozidi inchi 2 1/2 kwa urefu.